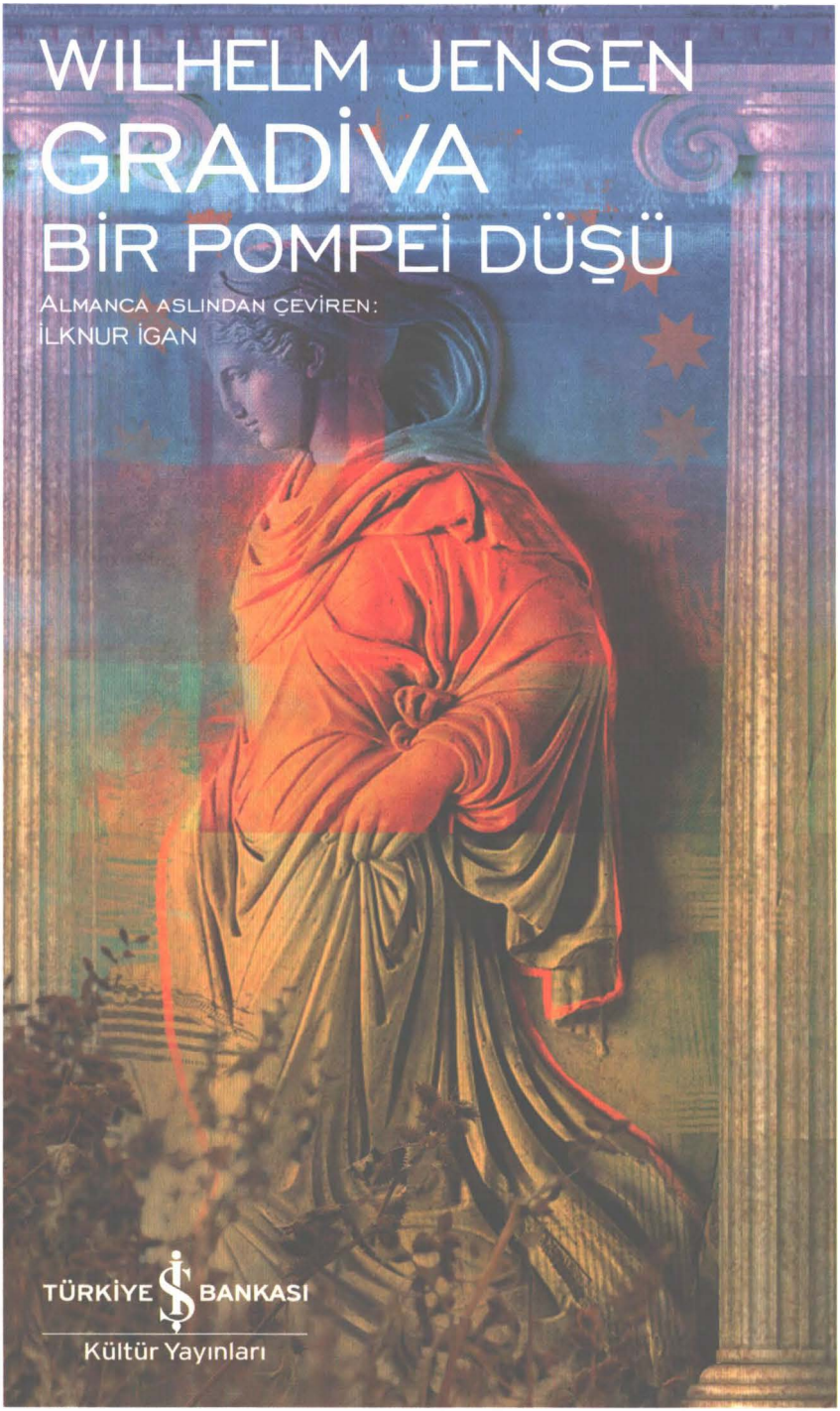
Modern Klasikler Dizisi - 195

WILHELM JENSEN

GRADİVA

BİR POMPEİ DÜŞÜ

Almanca aslından çeviren:
İlknur İgan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5464

WILHELM JENSEN
GRADİVA-BİR POMPEİ DÜŞÜ

ÖZGÜN ADI
GRADIVA-EIN POMPEJANISCHEN PHANTASIESTÜCK

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
AHMET BATMAZ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM MART 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-977-3

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: İLKNUR İGAN

1959 yılında İstanbul'da doğdu. Avusturya Kız Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu, İÜ Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Köln Üniversitesi Germanistik Bölümü'nde öğrenim gördü. 1986-1991 yılları arasında Köln'de Almanya'nın Sesi Radyosu'nda yapımcı ve çevirmen olarak görev aldı. Heinrich Böll, Heinrich Mann, Franz Kafka, Stefan Zweig, Joseph Roth, Lou Andreas-Salomé, Uwe Timm, Bernhard Schlink, Christa Wolf, Arno Gruen gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

Modern
Klasikler
Dizisi - 195

Wilhelm Jensen

Gradiva
Bir Pompei Düşü

Almanca aslından
çeviren: İlknur İgan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Norbert Hanold, Roma'daki büyük antikçağ müzelerinden birini gezerken olağanüstü çekici bulduğu bir rölyef keşfetmiş, Almanya'ya döndükten sonra mükemmel bir alçı kopyasını edinince de çok sevinmişti. Birkaç yıldan beri kopya artık çalışma odasının, normalde kitap raflarıyla dolu olan duvarlarının birinde; hem ışığı doğru aldığı, hem de akşam güneşinin kısacık da olsa uğradığı ayrıcalıklı bir köşesinde asılı duruyordu. Rölyefte, normal ölçünün yaklaşık üçte biri büyüklüğündeki bir kadın figürü yürürken görülmekteydi; çocukluk çağını aşmış olmakla birlikte çok gençti, öte yandan görünüşe bakılırsa henüz bir kadın değil, muhtemelen yirmili yaşlarına yeni erişmiş Romalı bir bakireydi. Bir Venüs'ü, bir Diana'yı veya başka bir Olympos kadınını gösteren sayısız rölyefle hiçbir benzerliği yoktu; bir su perisini ya da bir psişeyi de hiç andırmıyordu. Bu rölyef insanın biraz da sıradan gündelik halini, bir anlamda "içinde bulunduğu anı" elle tutulur biçimde yansıtmayı başarıyordu; sanki sanatçı sokakta yürüyen modelinin eskizini, günümüzdeki gibi hızla kâğıda çizmek yerine çamurun üzerinde sabitleyivermişti. Kıvrımlı bir eşarp, ince, uzun boylu kızın hafif dalgalı saçlarını neredeyse tümüyle örtüyordu, oldukça narin yüzünün yarattığı etkide çarpıcılığın zerresi yoktu. Zaten böyle bir etki bırakmak isteğinden uzak olduğu da açıkça görülüyordu; zarif yüz hatlarında etrafında

olup bitenlere karşı kayıtsızca bir dikkatsizlik okunuyordu, dinginlikle önüne bakan gözleri kendine özgü sağlam bir görüşü olduğunu ve düşüncelerinin sessizce içe yöneldiğini söylüyordu. Yani genç kadının, insanı biçimsel güzelliğiyle çeken bir yanı kesinlikle yoktu, ne var ki antik rölyeflerde nadir bulunan bir şeye, içine yaşam üflenmiş gibi bir etki bırakan doğal, basit, çocuksu bir çekiciliğe sahipti. Aslında bu duyguyu uyandıran içindeyken tasvir edildiği hareketti herhalde. Başını belli belirsiz öne eğmiş, boynundan ayak bileklerine kadar akarcasına dökülen fazlasıyla bol kıvrımlı giysisinin eteğini sol eliyle tutarak hafifçe yukarı kaldırmıştı, böylece sandaletli ayakları ortaya çıkmıştı. Sol ayağıyla öne doğru bir adım atmış, onu izlemek üzere olan sağ ayağınınsa sadece parmak uçları gevşekçe yere değerken topuğunu ve tabanını, neredeyse dik bir açıyla yukarı kaldırmıştı. Bu devinimi, bir yandan olağanüstü hafiflikte bir kıvraklık sergilerken aynı zamanda adımını güvenle atmasının yarattığı ikili bir duygu uyandırıyordu. Yere sağlam basma halini uçarcasına bir süzülmeyle birleştirerek figüre kendine has çekiciliğini veren de buydu.

Yürüdüğü yer neresiydi ve nereye gidiyordu böyle? Doçent doktor arkeolog Norbert Hanold, rölyefte mesleği açısından özellikle dikkat çekecek bir yan görmüyordu aslında. Antik sanatın büyük eserlerinden değildi, tam tersi Roma'ya özgü dönemsel bir tasvirdi yalnızca, yine de onu bunca etkileyen şeyin ne olduğunu açıklayamıyordu; tek bildiği, sadece bir şey tarafından çekildiği ve bu çekimin ilk andan beri de değişmeden devam ettiğiydi. Rölyefe bir isim vermek istediğinde ona "Gradiva" dedi, yani "ilerleyen kadın"; bu eski ozanların savaşmaya gittiğinde savaş tanrısı Mars Gradivus'a yakıştırdıkları sıfattı gerçi, fakat Norbert Hanold'a genç kızın halini ve devinimini en iyi tanımlayan sözcük buymuş gibi geldi. Veya çağımızın ifadesiyle genç hanım –alt tabakadan olmadığı tartışmasız belliydi çünkü–,

soylulardan birinin, hiç değilse bir *honesto loco ortus*'un* kızı olmalıydı. Belki de görevini *Ceres*** adına yürüten bir patrisyen *Aedilis**** ailesindendi ve bir yükümlülüğü yerine getirmek üzere tanrıçanın tapınağına gitmekteydi, kızın görüntüsü onda ister istemez böyle bir izlenim yaratıyordu.

Ne var ki genç arkeoloğun içindeki bir şeyler, kızı Roma'nın kalabalık ve gürültülü büyük kent dünyasına yerleştirmesine karşı çıkıyordu. Rölyefteki kız, duruşuyla, sakin ve sessiz tarzıyla, hiç kimsenin bir diğerine dikkat etmediği büyük kent keşmekeşinden ziyade herkesin onu tanıdığı, görünce durup arkasından bakarak yanındakine, "Bak, işte Gradiva, ...'nın kızı –ailenin gerçek adını verme şansı yoktu Norbert'in–, kentimizdeki bütün genç kızların içinde yürüyüşü en güzel olan odur," diyeceği daha küçük bir yere aitti.

Bu sözler genç adamın içinde sanki kendisine söylenmiş de kulaklarıyla duymuşçasına yer etti ve bir başka varsayımı da neredeyse inanca dönüştürdü. İtalya gezisi sırasında oradaki eski kalıntıları incelemek üzere haftalar boyunca Pompei'de kalmıştı. Almanya'ya döndükten sonra günün birinde ansızın rölyefteki kızın, Pompei'deki kazılarda ortaya çıkarılmış ve hem yağmurlu havalarda yolun bir tarafından diğer yanına suya basmadan geçmeyi, hem de üstlerinde araba tekerlerinin rahat dönmesini sağlayan geçit taşlarında yürümekte olduğunu fark etti. Onu o haliyle, bir ayağını iki taşın arasındaki boşluğun üzerinden attığı sırada diğer ayağı da onu takip etmek üzereyken gördü ve yürüyen kızı incelerken çevresindeki diğer şeyler de canlanmışcasına imgeleminde belirdi. İmgelemi, antikçağ hakkındaki bilgilerinin de desteğiyle, aralarında çok sayıda tapınağın ve sütunlu geçitin yer aldığı ev dizilerinin ortasından uzayıp giden so-

---

* (Lat.) Onurla doğmuş; iyi bir aileden. (ç.n.)

** Roma dininde bereket tanrıçası. (ç.n.)

*** (Lat.) Eski Roma'da, başlangıçta Ceres kültü tapınağının ve ayinlerinin sorumluluğunu taşıyan yüksek görevli. Kentin bakımından ve tahıl pazarlarının denetiminden sorumluydular. Çoğulu *Aediles*. (ç.n.)

kağı önüne serdi. Tüccarlar ve zanaatkârlar da eksik değildi, *tabernae, officinae, cauponae,* dükkânlar, atölyeler, içecek tezgâhları; fırınlarda ekmekler dizilmiş, mermer tezgâhların üzerine toprak testiler yerleştirilmişti, ev ve mutfak için gerekli her şey vardı; dört yol ağzında bir kadın oturmuş sepetlerin içinde sebze ve meyve satıyordu; satın alma isteğini kışkırtsın diye iri cevizlerin bir düzine kadarının kabuklarını orta yerlerinden kırmış, taze ve kusursuz ceviz içlerini ortaya çıkarmıştı. İnsan nereye baksa canlı renklerle, rengârenk boyanmış duvarlarla, başlıkları sarılı kırmızılı sütunlarla karşılaşıyordu; öğlen güneşinin göz kamaştıran ışığı altında her şey ışıl ışıl parlıyordu. İleride, daha aşağılarda, yüksek bir kaidenin üzerinde bembeyaz ışıyan bir heykel yükseliyordu; heykelin ardında, uzaklarda sıcaktan titreşen havanın oyunuyla bir tülün ardına yarı gizlenmiş gibi duran Vezüv Dağı görünüyordu; henüz bugünkü konik biçimine ve boz çıplaklığına bürünmemişti, aksine derin yarıklarla kaplı sarp zirvesine varıncaya değin yemyeşil ışıyan bir bitki örtüsüyle kaplıydı. Yaz öğlesinin kızgın sıcağı her zamanki kalabalığı kaçırmıştı, sokakta olabildiğince gölgeye sığınarak gelip geçen birkaç kişi vardı sadece. Onların arasında geçit taşlarına basarak yürüyen Gradiva, altını yeşil ışıltısıyla göz alıcı bir kertenkeleyi ürkütüp kaçırdı.

Norbert Hanold'un gözlerinin önünde böylesine canlıydı işte her şey; kızın yüzünü her gün izlemekle bile giderek yeni bir tahmin geliştirmişti. Yüz hatları, Roma veya Latin değil de Yunan çizgileri taşıdığını düşündürüyordu artık, öyle ki sonunda Helen kökenli olduğu kanısı kesinlik derecesine yükseldi. Eskiden tüm güney İtalya'ya Yunanların yerleşmiş olmaları da bu görüşüne yeterince gerekçe sağlıyordu, içinde hoş duygular uyandıran diğer tüm tahminlerini de bu zemine dayandırıyordu. O halde genç "domina" belki de ailesinin evinde Yunanca konuşmuş, Yunan kültürüyle beslenerek büyümüştü. Daha ayrıntılı incelediğinde yüz ifadesi de

bu görüşünü onaylıyordu, kızın iddiasızlığının altında ince bir kavrayış ve ruhanilik gizliydi.

Yine de bu tahminler ve bulgular, bu basit rölyefin gerçek bir arkeolojik ilgi uyandırması için gerekçe olamazdı ve onunla sık sık bu denli yoğun ilgilenmesinin mesleğiyle ilgili olmasa da başka bir nedeni olduğunun Norbert de bilincindeydi. Genç arkeolog için önemli olan, sanatçının Gradiva'nın yürüme eylemini gündelik yaşama uygun biçimde aktarmayı başarıp başaramadığına ilişkin eleştirel bir yorum getirmekti. Ne var ki bu konuda bir netlik sağlayamıyordu ve antik eserlerin kopyalarından oluşan zengin koleksiyonunun da burada bir yararı olmuyordu. Aslında sağ ayağını neredeyse dikey konumda tutmasını abartılı buluyordu; kendi yaptığı tüm denemelerde arkadan gelen ayağının hareketi her zaman daha eğik bir konumda kalıyordu; matematiksel olarak ifade edilirse kendi ayağı o yere bir anlık dokunuş halindeyken yerle ancak kırk beş derecelik bir açı yapıyordu ve böylesini, yürümenin mekaniği açısından da amaca uygun olduğu için hareketin doğasına daha denk buluyordu. Bir gün arkadaşı olan genç bir anatomi uzmanı yanındayken bu soruyu sormak için fırsattan yararlandı, fakat o da hiç bu yönde bir araştırma yapmadığı için kesin bir kanı belirtemedi. Ancak Norbert'in deneyiminin de kendininkiyle örtüştüğünü onaylamakla birlikte bir kadının yürüyüşünün erkeğinkinden farklı olup olmadığı konusunda bir şey söyleyemeyeceğini belirtti, böylece mesele yine çözümsüz kaldı.

Sohbetleri yine de verimsiz sayılmazdı, çünkü Norbert Hanold'un aklına o zamana kadar düşünmediği bir şeyi, yani konuyu aydınlatmak için gündelik hayatın içinde kendi gözlemlerini yapmayı getirmişti. Fakat bu tamamıyla yabancısı olduğu bir eylemi gerektiriyordu; şimdiye kadar kadın cinsi onun için sadece mermer veya dökümde ilgilendiği bir kavram olmuş, dolayısıyla bu cinsin kendi çağdaşı olan temsilcilerine hiçbir zaman en küçük bir dikkat bile yöneltmemişti. Ne

var ki öğrenme dürtüsünün içinde ateşlediği bilimsel gayretle bu alanda gerekli gördüğü araştırmaları yapmaya koyuldu. Büyük şehrin kalabalıkları içinde işini zorlaştıran pek çok engel olduğunu görünce, hareketliliğin daha az olduğu sokakları dolaşarak bir sonuç almayı umdu. Fakat buralarda da uzun etekler yürüyüş tarzının görünmesini çoğu zaman tümüyle engelliyordu, genellikle sadece hizmetçi kızlar görece kısa etekler giyiyor, fakat istisna sayılabilecek küçük bir azınlığın dışında hepsi de kaba ayakkabılarla dolaştığı için sorunun çözümü açısından onları hesaba katmak mümkün olmuyordu. Yine de hava açık olsun, yağmurlu olsun araştırmalarını sürdürüyordu; yağmurlu havaların daha fazla başarı şansı vaat ettiğini fark etti, çünkü hanımlar etek uçlarını kaldırarak yürümek zorunda kalıyorlardı. Norbert'in kadınların ayaklarına diktiği bakışlarının içlerinden bazıları tarafından fark edilmemesi mümkün değildi; sıklıkla davranışının küstah ve yersiz bulunduğunu belli eden kızgın bir yüz ifadesiyle karşılaşıyordu; dış görünümüyle son derece etkileyici bir genç adam olduğu için zaman zaman bazı kadınların gözlerinde cesaretlendirici bir ışıltı belirdiği de oluyordu, ancak Norbert'in bunların ne birini ne diğerini pek algıladığı yoktu. Fakat kararlılığı sayesinde giderek çok sayıda farklılığı gözlerinin önüne seren oldukça zengin bir gözlem yelpazesi edinebildi. Kiminin yürüyüşü ağır, kiminin çevik, kiminin hantal, kimilerininki hareketliydi. Kimileri sadece ayak tabanlarını zeminde hafifçe kaydırıyordu, ayağını zarif bir hareketle daha dik konuma getiren kadınsa pek yoktu. Fakat bütün bunların arasında Gradiva'nın yürüyüş tarzına benzeyen tek bir örnekle bile karşılaşmamıştı; bu da içini rölyefle ilgili arkeolojik yargısında yanılmadığına dair bir hoşnutlukla dolduruyordu. Bununla birlikte algıları bir yanıyla da canını sıkıyordu, çünkü hareket halindeki ayağın dikey duruşunu güzel buluyordu ve sadece sanatçının düş gücünden veya seçiminden kaynaklanıyor olup da yaşamın gerçekliğine uymadığı için yazıklanıyordu.

Basit araştırmalarıyla bu sonuca varmasının hemen sonrasında bir gece dehşet verici ürkünçlükte bir düş gördü. Düşünde eski Pompei'deydi, hem de tam Vezüv'deki korkunç patlamanın yaşandığı 79 yılının 24 Ağustos'unda. Gökyüzü, yok olmaya yazgılı kenti kara buluttan bir örtüyle sarmıştı, yalnızca bazı yerlerdeki açıklıklarda kraterden taşan alevli kütlelerin kan kırmızısı ışığına bulanmış bir şeyleri seçmek mümkün olabiliyordu; bütün kent halkı, bu bilinmedik dehşetten akıllarını yitirmiş gibi tek tek ya da karışık gruplar halinde kaçıp kurtulmaya çabalıyordu. Katılaşmış lav parçaları ve kül yağmuru Norbert'in de üstüne iniyordu, fakat düşlerde olduğu gibi mucizevi bir biçimde yara almıyordu, aynı şekilde havadaki öldürücü kükürt buharını da nefesi tıkanmadan soluyabiliyordu. Forumun kenarında Jüpiter Tapınağı'nın önünde öylece dururken birdenbire çok yakınında Gradiva'yı gördü; o ana kadar burada olabileceğine dair hiçbir düşünce geçmemişti aklından, fakat kız bir Pompeili olduğu için elbette onun şehrinde bulunduğunu ve kendisi bunun farkına varmamış olsa da onunla aynı zamanda yaşadığını o anda birden ve doğallıkla kavradı Norbert. Onu ilk bakışta tanıdı, taş kabartmada kızın görüntüsü de, yürüyüşü de en küçük ayrıntısına kadar doğru tahmin edilerek yapılmıştı; elinde olmadan bu hali bir *lente festinans** olarak tanımladı. Kız çevresine karşı kendine has bir kayıtsızlık içinde, forumun zemin taşları üzerinde telaşsız ve kıvrak adımlar atarak Jüpiter Tapınağı'na doğru gidiyordu. Şehrin üzerine çökmekte olan felaketi hiç fark etmemiş, sadece kendi düşüncelerine yoğunlaşmış gibiydi; böylece Norbert de korkunç durumu unuttu, en azından birkaç saniyeliğine, kızın gözlerinin önünde canlanmış halinin hızla kaybolacağı duygusuyla görüntüsünü en ince ayrıntısına kadar zihnine nakşetmeye çalıştı. Ardından da birden kız kendini hemen kurtarmayı başaramadığı takdirde şehrin üzerindeki felake-

* (Lat.) Telaşsız acele. (ç.n.)

tin onu da yutacağının bilincine vardı ve canhıraş bir uyarı çığlığı kopardı. Kız çığlığını duydu da, çünkü başını ona doğru çevirdi, öyle ki yüzünü bir anlığına tümüyle görebildi, ama ifadesi hiçbir şeyi kavramamış gibiydi ve yoluna eskisi gibi umursamazca devam etti. Ancak bu arada yüzü beyaz bir mermere dönüşür gibi solgunlaştı, ama tapınağın girişine kadar yürümeye devam etti ve orada sütunların arasında bir basamağa oturarak başını usulca taşa yasladı. Donmuş lav parçaları artık öyle bir yoğunlukta yağıyordu ki artlarını göstermeyen bir perde gibiydiler; yine de kızı telaşla takip eden Norbert onu gözden kaybettiği noktaya varan yolu buldu, öne doğru çıkıntı yaparak korunmasını sağlayan bir çatı pervazının altına uzanmıştı, geniş basamakların üzerinde uykuya yatmıştı sanki, ne var ki artık nefes almıyordu, kükürt buharından boğulmuştu belli ki. Vezüv'den yansıyan kızıl ışıltı, inik göz kapaklarıyla tümden güzel bir mermer heykeli andıran yüzünde titreşiyordu, hatlarında en küçük bir korku veya gerilim belirtisi yoktu, değiştiremediğini sükûnetle kabullenmenin mucizevi rahatlığı okunuyordu sadece. Ancak şimdi rüzgâr, kızın üzerine önce gri bir tül gibi yayılan, sonra yüzündeki son ışıltıları da söndüren kül yağmurunu o yana savurduğu için hatları hızla belirsizleşti ve hemen sonra tüm bedeni, kuzey kışlarına özgü bir kar fırtınasına tutulmuş gibi eşit kalınlıkta bir tabakayla örtüldü. Dışarıda yükselen Apollon Tapınağı'nın sütunlarının da artık yarısı görünmüyordu, çünkü yağmur gibi inen gri kül tabakası onların etrafında da yığılmıştı.

Norbert Hanold uyandığında, yardım isteyen Pompei halkının birbirine karışan çığlıkları ve huzursuzluktan vahşileşmiş dalgalarıyla sahile çarpan denizin boğuk uğultusu hâlâ kulaklarındaydı. Sonra zihni berraklaştı, güneş yatağının üzerine altın ışıltılı bir kuşak yaymıştı, bir nisan sabahıydı ve dışarıda büyük kentin birbirine karışan sesleri, satıcıların bağırışları, arabaların homurtuları yankılanarak odasına kadar

çıkıyordu. Ancak düşü gözleri açıkken de hâlâ her ayrıntısıyla çok net biçimde önündeydi ve içinde bulunduğu algı tutukluğundan sıyrılarak iki bin yıl önce bir gece Napoli Körfezi kıyısında yaşanan felaketi bizzat yaşamadığını kavraması biraz zaman gerektirdi. Düşün etkisinden ancak giyinmeye başladığında yavaş yavaş kurtuldu, ne var ki eleştirel düşünme çabası da Gradiva'nın Pompei'de yaşadığı ve 79 yılında orada lavlara gömüldüğü fikrinden kurtulmasına yetmedi. Birinci varsayımı gözünde kesinlik kazanmışken şimdi buna bir ikincisi eklenmişti. Oturma odasında, onun için artık yeni bir anlam kazanan eski rölyefi bir hüzün duygusuyla inceledi. Sanatçının, öylesine genç yaşta hayata veda eden kızın görüntüsünü sonraki kuşaklar için üzerine nakşettiği bir mezar anıtıydı bu bir anlamda. Yine de insan açık bir zihinle baktığında kızın tüm varlığındaki ifade, o uğursuz gecede gerçekten de düşünde gördüğü gibi sonsuz bir dinginlikle ölmeye yattığına kuşku bırakmıyordu. Eski bir deyiş, tanrıların en çok sevdiklerini hayatlarının baharında yanına aldığını söyler.

Norbert, boyun bağını takıp boynunu sıkıştırmadan önce üzerinde hafif ev kıyafeti ve ayağında terlikleriyle açık pencereye yaslanıp dışarıya baktı. Sonunda kuzeye kadar ulaşan ilkbahar dışarıdaydı, gerçi kendini kentin koca taş kütleleri içinde ancak gökyüzünün maviliği ve havanın yumuşaklığıyla hissettiriyordu, ama yine de yaydığı bir sezi duyulara dokunuyor; güneşli açıklıklara, yaprakların yeşiline, bahar kokularına ve kuş seslerine duyulan ihtiyacı canlandırıyordu; bunların bir nebzesi de oraya kadar ulaşmıştı, sokaktaki satıcı kadınlar sepetlerini renkli çayır çiçekleriyle süslemişlerdi ve açık duran pencerelerden birindeki kafeste bir kanarya şarkısını söylüyordu. Norbert zavallıcığın haline üzüldü, cıvıl cıvıl şakıyışının ardında uzaklara ve özgürlüğe duyduğu özlemi işitmişti.

Ancak genç arkeoloğun düşünceleri burada pek oyalanamadı, çünkü başka bir şey ağır basmıştı. Gördüğü düşte

hayat bulan Gradiva'nın gerçekten de rölyefte betimlendiği gibi yürüyüp yürümediğine hiç dikkat etmemiş olduğunu ancak şimdi kavrıyordu, çağdaş kadınlar zaten böyle yürümüyorlardı. Rölyefe gösterdiği bilimsel ilgi bu noktada yoğunlaştığı için ilginç bir durumdu bu; öte yandan kızın içinde bulunduğu ölüm tehlikesi karşısında yaşadığı gerilim yeterli bir açıklamaydı elbette. Gradiva'nın yürüyüş tarzını hafızasında yeniden canlandırmak için boşu boşuna uğraştı.

O sırada birden aniden dürtülmüş gibi irkildi; ilk anda ne olduğunu anlayamadı. Fakat sonra gördü; aşağıda arkası ona dönük olarak bir kadın sokakta hafif, esnek adımlarla yürüyordu; endamına ve giyimine bakılırsa muhtemelen genç bir hanımdı. Giysisinin ayak bileklerine kadar inen eteğini sol eliyle hafifçe kaldırmıştı, bu hareketiyle Norbert'te, adımını atarken arkada kalan zarif ayağın usulca parmak uçlarına basarak kalkacağı ve tabanının bir an için yere dikey pozisyona geçeceği izlenimini uyandırdı. Bu bir izlenimdi sadece, yukarıdan bakış açısı ve uzaklık kesin bir kanıya el vermiyordu.

Norbert Hanold ne olduğunu tam olarak anlayamadan kendini bir anda sokakta buldu. Tırabzandan kayan bir oğlan çocuğu gibi, yıldırım hızıyla merdivenlerden aşağı neredeyse uçmuş; otomobillerin, el arabalarının ve insanların arasına dalmıştı. İnsanlar şaşkınlıkla ona bakıyor, çoğunun dudaklarından gülüşmeler, yarı alaycı nidalar dökülüyordu. Bunların kendisine yönelik olduğunu ayırımsamadı bile, çevrede dolaştırdığı bakışlarıyla genç hanımı arıyordu ve yüz metre kadar ileride giysisini ayırt ettiğini sandı. Ancak yalnızca üst kısmını, alt kısmını, dolayısıyla ayaklarını ise kaldırımda kaynaşan kalabalığın arasından hiçbir şekilde göremiyordu. O sırada yaşlı ve şişman bir sebze satıcısı kadın elini uzatıp giysisinin kolundan tuttu ve hafiften sırıtarak sordu: "Söylesenize evladım, akşam içtikleriniz başınıza vurdu da yatağınızı burada sokağın ortasında mı arıyorsunuz? İyisi mi

önce evinize gidin de aynaya bir bakın." Etraftan yükselen gülüşmeler de insan içine çıkmaya uygun bir kılıkta olmadığını doğruluyordu; hiçbir şey düşünmeden odasından fırlamış olduğunu ancak o zaman kavradı. Dış görünümünün düzgünlüğüne önem veren biri olduğu için halinden utanarak niyetinden vazgeçip alelacele evine döndü. Belli ki hâlâ gördüğü düşün etkisiyle karmakarışık duyuları onu yanıltmıştı, çünkü son algıladığı şey genç hanımın o gülüşmeler ve bağrışmalar sırasında bir an için başını arkaya çevirdiğiydi ve o anda yabancı bir yüzü değil de, karşıdan kendisine bakan Gradiva'nın yüzünü gördüğünü sanmıştı.

* * *

Doktor Norbert Hanold, hatırı sayılır serveti sayesinde neyi yapıp neyi yapmayacağını kendi iradesiyle belirleyebildiği gayet rahat bir konumdaydı, öyle ki içinde herhangi bir konuya ilgi uyandığında bunun peşinden gitmek daha yüksek bir mercinin onayına değil, sadece kendi tercihine bağlıydı. Kafesten kurtulup güneşli açıklıklara kavuşmak için duyduğu doğal dürtüyü sonuç alamadan şakıyarak haykıran kanaryadan çok avantajlı bir biçimde farklı durumdaydı, ancak bunun dışında genç arkeoloğun kanaryayla bazı benzerlikleri de vardı. Norbert'in dünyaya geldiği ve yetiştiği ortam özgür doğanın ortasında değildi, aksine doğduğu andan itibaren etrafı aile geleneğinin eğitimle ve peşinen belirlenen kurallarla çektiği bir çitle çevrilmişti. Daha küçük bir çocukken bile aile içinde, bir üniversite profesörü ve antikçağ uzmanının tek oğlu olarak aynı yolu izleyip babasının isminin ışıltısını sürdüreceğinden, mümkünse daha da çoğaltacağından hiç kimse kuşku duymamıştı ve böylece daha o zamanlardan beri Norbert baba mesleğini üstlenmeyi gelecekteki hayatının doğal görevi olarak görmüştü. Anne babasının erken ölümleriyle tamamen yalnız kaldığında bile

görevine bağlılığını sadakatle sürdürmüştü; filoloji sınavlarını büyük bir başarıyla verdikten sonra İtalya'da bir araştırma gezisine katılarak stajını tamamlamış ve gezisi sırasında o zamana kadar sadece kopyalarına ulaşabildiği sayısız sanat eserinin orijinallerini görmüştü. Floransa'da, Roma'da, Napoli'de incelediği müzelerden daha öğretici bir kaynağı başka hiçbir yerde bulamazdı, İtalya'da geçirdiği süreyi bilgisini geliştirmek için en iyi şekilde değerlendirdiğine dair sertifikasını da alarak yeni kazanımlarla mesleğinde daha da ilerlemek üzere eksiksiz bir hoşnutlukla geri dönmüştü. Ancak mesleğinin uzak geçmişe ait objelerinin ötesinde bir de içinde yaşadığı bir şimdiki zaman olduğuna dair algısı son derece belirsizdi; onun kavrayışına göre mermer ve bronz cansız maddeler değildi, aksine gerçek anlamda canlı olan, insan yaşamının değerini ve amacını dile getiren sadece onlardı. Böylece başka hiçbir iletişime ihtiyaç duymadan, dört duvarının arasında kitapları ve resimleriyle oturuyordu, anlamsız bir zaman israfı olarak gördüğü için herkesten olabildiğince uzak duruyor ve ancak ailesinin çok eskiden kalma ilişkileri bir ziyarette bulunmayı gerektirdiğinde, insan arasında olmanın kaçınılmaz külfetine hiç istemeden de olsa ara sıra katlanıyordu. Fakat böyle toplantılarda da etrafında olan biteni görmediği ve duymadığı, katıldığı öğle veya akşam yemeği biter bitmez her defasında bir bahane öne sürerek hemen ayrıldığı ve sokakta da aynı masayı paylaştığı kişilerle selamlaşmadığı biliniyordu. Bu hali özellikle genç hanımlar karşısında pek de elverişli olmayan bir izlenim bırakmasına yarıyordu; çünkü istisnai olarak içlerinden biriyle birkaç kelime etse bile bir dahaki karşılaşmalarında yüzünü ilk kez gördüğü bir yabancıymış gibi selam bile vermeden öylece bakıyordu.

Belki arkeoloji aslında biraz garip bir bilimdi veya Norbert Hanold'un varlığıyla buluştuğunda tuhaf bir bileşim ortaya çıkıyordu; durum her ne ise başkaları üzerinde çekici

bir etkisi yoktu, ayrıca Norbert'e de yaşıtlarının meylettiği yaşam zevklerini sunduğu pek söylenemezdi. Ne var ki doğa, belki de onun yararını gözeterek, özüne ayrıca bir de tümüyle bilimden uzak türden bir dengeleyici unsur katmış, kendisi bu zenginliğin farkında olmasa da Norbert'e sadece düşlerinde değil, uyanıkken de kendini gösteren ve aslında zihnini araştırma yöntemlerinin sıkı akılcılığından uzaklaştıran olağanüstü canlı bir düş gücü bahşetmişti. Fakat bu özelliği de kanaryayla arasında bir benzerlik yaratıyordu yine. Kuş tutsak doğmuştu, onu hapseden kafesin dışında bir şeyi asla tanımamıştı, buna rağmen içinde sürekli bir şeylerin eksik olduğu duygusunu taşıyor ve bu bilinmeyene duyduğu özlemi şarkısıyla ortaya çıkarıyordu. Norbert Hanold böyle yorumladı ve odasına dönüp tekrar pencereye yaslanarak dışarı baktığında bu yüzden kuş için yine üzüldü, aynı zamanda kendisinde de bir şeylerin eksik olduğuna dair bugün hissettiği bir duygu içinde yeniden kıpırdandı, gerçi bunun ne olduğunu söyleyemiyordu. Dolayısıyla üzerinde kafa yormanın da bir yararı olamazdı; duygu durumundaki bu belirsizliği yaratan yumuşak ilkbahar havası, güneş ışınları, uzaklardan gelen kokulardı ve bütün bunlar, aslında kendisinin de bir kafeste parmaklıklar ardında oturduğu şeklinde bir karşılaştırma yapmaya itti genç adamı. Ama hemen ardından kendi durumunun kanaryanınkiyle kıyaslanamaz biçimde daha avantajlı olduğunu düşünerek kendini yatıştırdı, çünkü canı istediği zaman uzaklara uçmasını hiçbir şeyin engelleyemeyeceği kanatlara sahipti.

Ancak bu sadece varsayımsal bir sonuçtu şimdilik, düşündükçe daha ötelere taşınabilirdi. Norbert bu fikirle kısa bir süre oyalandı, çünkü içinde bir ilkbahar yolculuğuna çıkma niyetinin belirmesi çok sürmedi. Ve bu niyetini hemen o gün gerçekleştirdi, hafif bir yolculuk çantası hazırladı, akşam yaklaşırken güneşin son ışıklarına bürünmüş ayaklarının altındaki görünmeyen kaldırım taşlarının üstünde her

zamankinden daha büyük bir kıvraklıkla yürür gibi görünen Gradiva'ya yazıklanan bir bakış atarak vedalaştı ve akşam ekspresine binerek güneye doğru yola çıktı. Yolculuk dürtüsü içinde adlandıramadığı bir duygudan kaynaklanmış olsa da bir sonraki düşüncesi bilimsel bir amaca hizmet etmesi gerektiği şeklinde oldu doğallıkla. Roma'dayken pek çok heykelle ilgili olarak, tam olarak açıklığa kavuşturamadığı bazı arkeolojik ayrıntıların kaldığı aklına gelmişti ve yolda hiç ara vermeden bir buçuk gün süren bir yolculukla o tarafa gitti.

* * *

Genç, bağımsız ve hali vakti yerinde bir insan olarak ilkbaharda Alman topraklarından ayrılıp İtalya'ya gitmenin ne kadar güzel bir deneyim olduğunu pek bilen yoktur, çünkü bu üç özelliğin tümüne sahip olanlar bile güzellik karşısında böylesi bir duyarlığa her zaman açık değildirler. Özellikle de, ki maalesef çoğunluğu böyledir, bir düğünü izleyen günler ve haftalar sırasında iki kişiyseler ve sayısız muhteşemliği müjdeleyen olağandışı hazlar gözlerinin önünden kayıp giderken evlerine döndüklerinde yanlarında ganimet olarak sadece, sonuçta memleketlerinde kalmış olsalar da pekâlâ keşfedip, algılayıp tadına varmış olacakları aynı şeyleri götürüyorlarsa. Böyle çiftler, göçmen kuşların aksine ilkbaharda Alpler'deki geçitlere üşüşmeyi severler. Norbert Hanold da bütün yolculuğu boyunca fokurdayan bir güvercinliğe düşmüş gibi onların çırpınma ve cıvıltılarının ortasında kaldı, böylece aslında hayatında ilk kez, çevresindeki insanları gözleriyle ve kulaklarıyla daha ayrıntılı biçimde içselleştirmek zorunda kaldığı bir durumda buldu kendini. Konuştukları dile bakılırsa çoğu kendi ülkesinden geliyor olsa da onlarla aynı kökenden olmak içinde hiçbir şekilde gurur duygusu uyandırmadı, aksine daha çok ters yönde etkilenerek o za-

mana kadar Linne sınıflandırmasına göre *homo sapiens*'in çağdaş örnekleriyle olabildiğince az ilgilenmiş olmasının akıllıca olduğunu düşündürdü. Özellikle de bu cinsin dişi kısmına ilişkin olarak; çift oluşturma dürtüsüyle bir araya gelenleri ilk defa bu kadar yakından görüyor, onları karşılıklı olarak buna neyin itmiş olabileceğini bir türlü aklı almıyordu. Kadınların kendilerine niçin bu erkekleri seçtikleri Norbert için bir muamma olarak kaldı, fakat erkeklerin tercihinin niçin bu kadınlardan yana olduğu daha da büyük bir gizemdi. Başını her kaldırdığında onlardan birinin yüzünü görmek zorunda kalıyordu, ne var ki dış görünümünün hoşluğuyla gözüne hitap eden veya içsel olarak ruhani ve zihinsel bir doluluğa işaret eden tek kişiyle bile karşılaşmadı. Aslında onları değerlendirebileceği bir ölçütten de yoksundu, çünkü bugünün kadınlarını antik eserlerdeki muhteşem güzellikle karşılaştırmak elbette mümkün değildi, yine de içinde kendini böyle adil olmayan bir karşılaştırmayla suçlamadığına, aksine olağan yaşamın da sunmakla yükümlü olduğu bir şeylerin eksikliğini çektiğine dair karanlık bir sezgi vardı. Böylece bazen saatler boyunca insanların tuhaf eylemleri üzerine kafa yordu ve yaptıkları bütün budalalıklar içinde evliliğin en büyük ve en anlaşılmazı olarak en üst sırada yer aldığı sonucuna vardı; İtalya'ya yaptıkları anlamsız balayı gezileri de bir anlamda bu deliliği taçlandırıyordu.

Bir ara aklına yine yola çıkarken ardında hapis bıraktığı kanarya geldi, çünkü aslında burada etrafındaki son derece heyecanlı, ama bir o kadar da hiçlik derecesinde boş görünen genç evli çiftlerin yüzleriyle çevrilmiş haldeyken kendisi de kafeste gibiydi, sadece arada bir bakışmaların arasından bir yol bulup pencereden dışarısını görebiliyordu. Dışarıda gözlerinin önünden geçip giden şeylerin birkaç yıl önce gördüklerinden farklı izlenimler bırakmasını da böyle açıklamak mümkündü herhalde. Zeytin ağaçlarının yaprakları daha güçlü bir gümüşi pırıltıyla titreşiyor, orada burada tek

başlarına yükselen serviler ve çamlar daha güzel ve özgün çizgilerle beliriyordu, dağların tepelerindeki yerleşimler gözüne daha çekici görünüyordu; sanki her biri farklı yüz ifadelerine sahip birer birey gibiydiler ve Trasimeno Gölü'nün mavisi de daha önce hiçbir su yüzeyinde tanık olmadığı yumuşaklıktaydı. Tren raylarının iki yanında yabancısı olduğu bir doğa uzanıyormuş gibi bir duyguya kapıldı, sanki buralardan daha önce sürekli bir alacakaranlıkta veya kasvetli bir sağanak altında geçmişti de şimdi ilk kez güneşin altınsı ışığına bürünmüş bir renk cümbüşü içinde görüyordu. Kendini birkaç kez, o zamana kadar tanımadığı bir istek duyarken yakaladı, özel bir şeyleri, gizemli bir şeyleri sakladığını sandığı için şu veya bu yere giden bir yolu trenden inip yürüyerek aramak istiyordu. Ama böyle mantıksız heveslerin kendisini yoldan çıkarmasına izin vermedi ve *direttissimo** onu doğruca, daha gara girerken Minerva Medica Tapınağı'nın kalıntılarıyla eski dünya tarafından karşılandığı Roma'ya götürdü. Ayrılmaz âşıklarla dolu kafesinden kurtulup da özgürlüğe adım atar atmaz, daha sonra acele etmeden beklentilerine uygun bir ev aramak üzere önceden bildiği bir otele geçici olarak yerleşti.

Ertesi gün boyunca böyle bir ev bulamayınca yine oteline döndü ve alışkın olmadığı İtalya havasından, güneşin güçlü etkisinden, uzun süre dolaşmaktan ve trafik gürültüsünden epeyce yorulduğu için dinlenmeye çekildi. Az sonra uyku haline geçmeye başlamıştı ki tam dalacağı sırada tekrar uykusu açıldı, yandaki odayla arasında önü yalnızca bir dolapla kapatılmış bir kapı vardı ve şimdi oraya odayı sabah tutmuş olan iki kişi girmişti. Ses geçirecek kadar ince duvarın ardından algıladığı bir erkek ve bir kadın sesi, trende Floransa'dan buraya kadar birlikte geldiği Alman ilkbahar kuşları sınıfından olduklarını kuşku götürmez biçimde ele veriyordu. Otel mutfağına kesinlikle tam puan verecek bir

* En direkt güzergâh. (ç.n.)

ruh hali içindeydiler, ayrıca duygu ve düşüncelerini son derece net anlaşılan bir ses tonu ve kuzeye özgü bir Almancayla paylaşmalarını da bir Castelli Romani şarabının kalitesine borçluydular muhtemelen.

"Benim biricik August'um..."

"Benim tatlı Grete'm..."

"Sonunda birbirimize kavuştuk yine."

"Evet, nihayet yalnız kalabildik."

"Yarın görmemiz gereken daha çok şey var mı?"

"Kahvaltımızı ederken *Baedeker*'e* bir göz atarız başka neler var diye."

"Benim biricik August'um, Apollon Belvedere'den** daha çok beğeniyorum seni."

"Benim tatlı Grete'm, ben de ister istemez aklımdan Capitolini Venüs'ünden daha güzel olduğunu geçiyorum sık sık."

"Çıkmak istediğimiz ateş püskürten dağ bu yakınlarda mı?"

"Hayır, trenle iki saatlik bir yolculuk daha yapmamız gerekecek sanırım."

"Tam o sırada tekrar püskürmeye başlarsa ve biz ortasında kalırsak ne yaparsın?"

"Seni nasıl kurtaracağımdan başka bir şey düşünemem sevgilim ve işte böyle kollarıma alırım seni."

"Yalnız dikkat et de toplu iğne batmasın!"

"Senin için kanımı dökmekten daha güzel bir şey düşünemem ki."

"Benim biricik August'um..."

"Benim tatlı Grete'm..."

Böylece sohbet şimdilik bitmişti. Norbert bir süre daha belli belirsiz hışırtılar ve sandalye çekme sesleri işitti, sonra

---

* Karl Baedeker, 1827 yılında kurduğu, kendi adını taşıyan yayınevinde turistler için rehber kitaplar yayımlamıştır. (ç.n.)

** Leochares'e atfedilen özgün Yunan yapıtının onarılmış kopyası. Vatikan Müzesi'nde bulunmaktadır. (ç.n.)

ortalık sessizleşti, o da tekrar yarı uyku haline geçti. Uyku onu Pompei'ye, Vezüv'ün patladığı zamana götürdü, kaçan insanların karmakarışık yumağının ortasında kalmıştı, o arada birden Capitolini Venüs'ünü kucaklayıp kaldırarak koyu gölgeli bir köşedeki bir şeyin üzerine emniyetle yerleştiren Apollon Belvedere'yi gördü, bu nesnenin Venüs'ü oradan uzaklaştırmaya yarayacak bir araba veya el arabası olduğu anlaşılıyordu, çünkü gıcırtılı bir ses yükselmişti. Genç arkeoloğun bu mitolojik süreç karşısında duyduğu hayret fazla sürmedi, sadece ikisinin birbirleriyle Yunanca değil de Almanca konuşuyor olmaları dikkatini çekti, çünkü bu yüzden uykusu biraz açılınca bir süre sonra şunları işitti:

"Tatlı Grete'm..."

"Biricik August'um..."

Fakat bundan sonra içinde bulunduğu düş âlemi tümüyle değişti. Çevresindeki karmakarışık seslerin yerini tam bir sessizlik aldı; dumanların ve parlayan alevlerin yerine de yıkılmış şehrin kalıntıları üzerine güneşin sıcak ve aydınlık ışığı düşüyordu. Bu görüntü de yavaş yavaş değişerek beyaz keten örtüsünün üzerinde dalgalanan altın ışığın Norbert'in gözlerine kadar ulaştığı bir yatağa dönüştü ve Norbert Hanold bir Roma sabahının erken saatlerinin ışıltısı içinde uyandı.

Bu arada onun içinde de bir şeyler değişmişti, buna neyin yol açtığını kendisi de bilmiyordu, fakat içini defalarca, bu kez de adına Roma denilen bir kafese kapatıldığı gibi tuhaf ve iç daraltıcı bir duygu kaplamıştı. Pencereyi açtığında satıcıların sokaktan birbirlerine karışarak yükselen çığlıkları kendi memleketinde, Almanya'da olduğundan çok daha tiz bir tonda kulaklarına doluyordu; gürültülü bir taş yığınından bir diğerine sürüklenmişti sadece ve antikçağ koleksiyonları karşısında, oralarda Apollon Belvedere'yle veya Capitolini Venüs'üyle karşılaştığında duyduğu tuhaf ve tekinsiz ürperti Norbert'i ürkütüyordu. Böylece kısaca düşündükten sonra bir ev kiralama fikrinden cayarak bavulunu topladı ve

trenle daha da güneye indi. Birbirine yapışmış çiftlerden kurtulmak için bu yolculuğu üçüncü mevki bir vagonda yaptı, ayrıca bu ilginç ve bilimsel açıdan kendisi için yararlı olacak ortamda İtalyan halkından örnekler arasında antik sanat eserlerinin bir zamanlarki modelleriyle karşılaşmayı umuyordu. Ne var ki taşrada olağan sayılan kirden, tekel purolarının korkunç kokusundan, kollarını bacaklarını sallayıp duran eğri büğrü kavruk adamlardan ve dişi cinsin, onlarla karşılaştırdığında kendi memleketinin çift halinde dolaşan kadınlarını Olimpos tanrıçaları gibi görmesini sağlayan temsilcilerinden başka bir şeyle karşılaşmadı.

* * *

İki gün sonra Norbert Hanold, Pompei kazılarının okaliptüs ağaçlarının bekçilik ettiği girişinin yanındaki Hotel Diomede'de, *camera* dedikleri insanı epey tereddüde düşüren bir odaya yerleşmişti. Ulusal Müze'deki duvar fresklerini ve heykelleri yeniden daha ayrıntılı inceleyebilmek için sürekli olarak Napoli'de kalmaya niyetlenmiş, fakat orada da yine Roma'dakine benzer duygulara kapılmıştı. Pompei Müzesi'nde ev gereçlerinin sergilendiği salona girdiğinde kendini kadınların son moda yolculuk kıyafetlerinden oluşan bir bulutla çevrelenmiş buldu, istisnasız hepsinin gençliğin mükemmel ışıltısını doğruca atlastan, ipekten veya tülden yeni evli kadın kıyafetleriyle değiş tokuş ettiği açıktı; her biri de bir giysi kolu vasıtasıyla aynı şekilde kusursuz erkek kıyafetleri içindeki daha genç veya daha yaşlıca bir eşlikçinin koluna asılmıştı ve Nordbert şimdiye kadar yabancısı olduğu bir bilim dalında yeni kazandığı görüş sayesinde bunların her birinin bir August veya bir Grete olduğunu ilk bakışta kavrayacak kadar yol almıştı. Yalnız bunlar kendilerini, herkes tarafından işitildiği için elden geçirilmiş, daha ölçülü ve yumuşak, farklı bir konuşma tarzıyla ifade ediyorlardı:

"Ah, baksana onlarda da varmış, bu tür yemek ısıtıcılarından biz de edinmeliyiz."

"Elbette, ama benim karımın pişireceği yemekler için gümüş olanlarından almamız gerekir."

"Pişireceğim yemekleri o kadar beğeneceğini nereden biliyorsun?"

Soruya şuh bir bakış eşlik etti ve yanıtı da ışıl ışıl cilalanmış bir bakış eşliğinde geldi: "Senin elinden önüme konulacak her şeyin enfes geleceği kesin."

"Ah, olamaz... bir dikiş yüksüğü! O zamanlarda dikiş iğnesi var mıydı?"

"Öyle görünüyor cancağızım, ama senin bir işine yaramaz, başparmağına bile büyük gelir bu yüksük."

"Öyle mi düşünüyorsun sahiden? Kalınlardan ziyade ince parmaklardan mı hoşlanıyorsun yani?"

"Seninkileri zaten görmeme bile gerek yok, en yoğun karanlıkta bile dokunsam dünyadaki bütün parmaklar içinden ayırt ederim onları."

"Buradaki her şey müthiş ilginç gerçekten. Pompei'yi de görmeli miyiz yoksa?"

"Hayır, değmez, orada sadece eski taşlar ve dökün tüler var, değerli ne varsa buraya getirildiği yazıyor *Baedeker*'de. Ayrıca korkarım orada güneş senin narin tenine göre fazla kızgındır, kendimi bağışlayamam sonra."

"Ya birdenbire karın zenci oluverseydi?"

"Şansım var ki hayal gücüm o kadar geniş değil henüz, ama burnunun üzerinde güneşten minicik bir çil belirdiğini bile görsem mutsuz olmama yeter bu. Düşünüyorum da, eğer sen de istiyorsan yarın Capri'ye gidelim sevgilim. Orada her koşulda rahat edebiliriz anlaşılan, hem talih piyangosunda bana nasıl büyük bir ikramiye vurmuş olduğunu ancak Mavi Mağara'nın o muhteşem ışığı altında tam olarak kavrayabilirim."

"Ah seni gidi, ya biri duysa bunları, yüzüm kızardı neredeyse! Ama beni nereye götürsen varım, yanımda sen olduktan sonra hiç fark etmez."

August ve Grete her yandaydı, sadece buradakiler göze ve kulağa biraz daha ölçülü ve ılımlı geliyorlardı. Norbert Hanold kendisini, üzerine dört bir yandan inceltilmiş bal akıtıyorlar ve bunu yudum yudum yalayıp yutmak zorunda kalıyormuş gibi hissediyordu. İçini bir bulantı kaplayınca Ulusal Müze'den kaçarcasına çıkarak en yakındaki bara bir bardak vermut içmeye koştu. Onlarca defa çoğalmış olarak zorla zihnine sızıyorlardı: Şu yüzlerce çift niçin memleketlerinde, vatanları Almanya'da kalıp kendilerini işlerine vermek yerine Floransa, Roma ve Napoli'nin müzelerine doluşuyorlardı? Ne var ki o bir yığın cilveleşme muhabbetinin arasında en azından bu cicim ayı kuşlarının çoğunun Pompei'deki dökün tülerde tünemektense yön değiştirip Capri'ye uçmayı daha elverişli bulduklarını anlamıştı ve içinde oluşan ani bir dürtüyle onların gitmedikleri yöne gitmeye karar verdi. Böylece en azından onların göç yollarının ana akımından kurtulup Hesperidler ülkesinde boşu boşuna aradığı şeyi bulmak için daha büyük bir şansa sahip olacaktı. Burada da bir ikili söz konusuydu, fakat yeni evli bir çiftin değil, iki dingin kardeşin, sessizlik ve bilimin oluşturduğu bir ikili, sürekli gagalarını çalıştırmayan bu çiftin yanında kendine kalacak huzurlu bir yer bulabilirdi. Bu ikiliye duyduğu ihtiyaç şimdiye kadar hiç tanımadığı bir şeyi de içeriyordu –eğer bu kendi içinde bir çelişki olmasaydı hissettiği dürtüye "tutkulu" sıfatını ekleyebilirdi– ve daha bir saat geçmeden onu Portici ve Resina'nın sonu gelmez yollarından hızla çekip götüren bir *carozella*'nın* içinde oturuyordu. Muzaffer bir eski Roma komutanı için ışıl ışıl süslenmiş gibi duran bir yolda yolculuk yapıyordu sanki; sağında ve solunda gördüğü, önlerine sarının tonlarında halılar asılmış gibi duran neredeyse her

* (İt.) Carrozzella: At arabası. (ç.n.)

evde muazzam bir *pasta da Napoli* hazinesi, yani ülkenin en müthiş lezzetleri olan ince veya kalın *maccheroni, vermicelli, spaghetti, canelloni ve fidelini*'ler* güneşte kurutulmaktaydı, bunlara daha sonra mutfaklardan yayılan yağ buharları, uçuşan tozlar, sinekler, bitler, havada dans eden balık pulları, baca dumanları ve günün ya da gecenin diğer salgıları lezzetlerinin gizli nefasetini verecekti. Sonra Vezüv'ün konik gövdesini kaplayan boz lav tarlalarının üzerinden aşağıda, sağ tarafta, sıvı malakit ve lapis lazuliden oluşmuş gibi masmavi ışıldayarak uzanan körfezi gördü. İçinde yolculuk ettiği dört tekerlekli küçük fındık kabuğu, deli bir fırtınada savrulurcasına her saniye sonunu getirecekmiş gibi ilerlerleyerek Torre del Greco'nun acımasız asfaltını geçti, Torre dell'Annunziata'yı sarsıntılar içinde geride bıraktı, bitmez tükenmez bir çekişme içinde sessiz ve amansızca çekiciliklerini yarıştırmaktan usanmayan ayrılmaz ikili "Hotel Suisse" ve "Hotel Diomede"in önüne varıp ikincisinin kapısında durdu. Genç arkeolog ilk ziyaretinde de olduğu gibi isminin klasikliğinden etkilenerek konaklamak için yine ikincisini seçmişti. Bu arada modern İsviçreli rakibi de belli ki büyük bir serinkanlılıkla bu olayı izliyordu; klasik tarzdaki komşusunun tencerelerinde de yemeklerin aynı suyla pişirildiğini ve orada da, baştan çıkarıcı bir şekilde satışa sunulan antik harikaların aynı kendindekiler gibi iki bin yıl sonra kül katmanlarının altından gün ışığına çıkarılanlardan olmadığını bildiği için içi rahattı.

İşte böylece Norbert Hanold kendini, hiç beklemediği ve hedeflemediği şekilde birkaç gün içinde Almanya'nın kuzeyinden Pompei'ye gelmiş buldu. Diomed'in insan türünden pek fazla konuğu yoktu, buna karşın *musca domestica communis*'in, yani adi karasineğin yoğun istilası altındaydı. Ruhsal yapısının aşırı duygulara açık olabileceğini gösteren bir deneyimi daha önce hiç yaşamamıştı, fakat içinde

* Makarna çeşitleri. (ç.n.)

bu kanatlı mahluklara karşı yakıcı bir nefret parladı; onları doğanın icat ettiği en alçakça kötülük olarak görmeye başladı, onların yüzünden kışa, insan onuruna uygun bir yaşam sürmeye elverişli tek mevsim olarak yazın çok ilerisinde bir öncelik tanıdı ve bu mahlukatı yeryüzünde makul bir düzenin varlığına karşı çürütülemez bir kanıt olarak kabul etti. Burada alçaklıklarına Almanya'ya göre aylarca öncesinden maruz kalmıştı şimdi; çok bekledikleri kurbanı bulmuş gibi onlarcası üzerine saldırıyor, gözlerine doğru pike yapıyor, kulaklarının içinde vızıldıyor, saçlarına takılıyor, alnında, burnunda, ellerinde dolaşıyorlardı. Bazıları Norbert'e balayı çiftlerini anımsatıyordu; onlar da kendi dillerinde birbirlerine "biricik August'um", "benim tatlı Grete'm" diye hitap ediyorlardı muhtemelen; işkence çeken genç adamın içinde, Bolonya'daki Etrüsk Müzesi'nde gördüğü; bir mezardan çıkarılmış mükemmel işlevsellikteki bir *scacciamosche*, yani bir sinek vuracağı edinmek için özlem dolu bir arzu belirdi. Demek ki yakaladıkları avlarına sadece bedensel zarar veren, onları parçalayan veya yutan, ayrıca temkinli davranıldığında önlem alınması mümkün olan akreplerden, zehirli yılanlardan, kaplanlardan ve köpekbalıklarından daha beter ve engel tanımaz olan bu hiçbir işe yaramayan yaratık, antikçağda da insanlık için bir belaydı. İnsan adi karasinek karşısında korunmasızdı ve bu mahluk sonunda insanın ruhsal yapısını, düşünme ve çalışma gücünü, her türden manevi yükselişini de sarsıyor, bozuyor, felç ediyordu. Ayrıca onu harekete geçiren dürtü açlık veya kana susamışlık da değil, sadece şeytani bir işkence etme zevkiydi; bu mutlak kötülüğün içinde ifade ve vücut bulduğu tam bir "kendinde şey" idi. Etrüsklerden kalma, tahta bir sapa sabitlenmiş bir demet ince deri şeritten yapılmış bu *scacciamosche*, karasineğin Aiskhylos'un zihnindeki en yetkin edebi fikirleri bile imha ettiğini, Phidias'ın keskisinin yönünü şaşırtıp düzeltilemeyecek hasarlara yol açtırdığını; Zeus'un alnında, Aphro-

dite'nin göğüslerinde, bütün Olympos tanrı ve tanrıçalarının bedenlerinde tepelerinden tırnaklarına kadar dolaştığını kanıtlıyordu ve Norbert, insanlık için verilen hizmet kriterinin her şeyin ötesinde, başlangıcından bu yana tüm insanlık adına bir intikam anlamında kişinin hayatı boyunca her gün katlettiği, vurduğu, ezdiği, yaktığı karasinek sayısına göre belirlenmesi gerektiğini yüreğinin en derinlerinde hissediyordu.

Ne var ki Norbert böyle bir şan kazanmak için gereken silahtan yoksundu ve savaş alanını, daha doğrusu odasını terk etti, ki antikçağ savaşçılarının en güçlüsü bile yüzlerce düşman karşısında tek başına kaldığında aynı şeyi yapardı. Bugün dar alanda yaşadığının yarın geniş alanda tekrarlanacağına ancak dışarıya çıktığında aydı; Pompei'de de gereksinimlerine uygun huzurlu ve rahat bir konaklama imkânı bulamayacağı belliydi. Ayrıca bu uyanışına henüz bulanık olmakla birlikte bir yenisi daha eklendi; bu hoşnutsuzluğunun kaynağı yalnızca çevresindeki unsurlar değildi muhtemelen, biraz da kendi içindeki bir şeyler tarafından besleniyordu. Sineklerin eziyetini her zaman çok katlanılmaz bulmuştu, ama şimdiye kadar onu böylesi bir gazaba düşürdükleri hiç olmamıştı. Yolculuktan dolayı iyice gerildiğini ve hassaslaştığını görmemek mümkün değildi, muhtemelen kış boyunca odasına kapanıp aşırı çalışmakla başlayan bir süreçti bu. Ne olduğunu anlayamadığı bir şeylerin eksikliğini çektiği için keyifsiz olduğunu hissediyordu. Bu keyifsizliği de kendisiyle birlikte her yere taşıyordu; sürüler halinde etrafında dolaşan karasineklerin de balayı çiftlerinin de niyeti birilerinin hayatını çekilmez hale getirmek değildi herhalde. Fakat eğer en büyüğünden at gözlükleri takıp da kendini kandırmak istemiyorsa, İtalya'da kendisinin de aynı onlar gibi amaçsız ve anlamsızca, kör ve sağır bir halde dolaştığını, üstelik eğlenme yeteneğinin de onlardan epey düşük olduğunu kendinden saklayamazdı. Zira yol

arkadaşı bilim de konuşulmazsa ağzını dahi açmayan yaşlı bir rahibeyle ortak özelliklere fazlasıyla sahipti ve Norbert onunla hangi dilde konuştuklarını bile unutmasının yakın olduğunu hissediyordu.

Örenyeri girişinden Pompei'ye geçmek için saat artık çok geç olmuştu. Norbert'in aklına bir keresinde eski şehir surları çevresinde yaptığı yürüyüş geldi, çalılıkların ve yabani otların arasından o yola bir çıkış aradı. Böylece sessiz ve kıpırtısız sağ yanında uzanan mezarkentin biraz yükseğinde bir süre arazide yürüdü. Batıda Tiren Denizi'nin ufukta çizdiği sınıra iyice yaklaşmış akşam güneşinin altında, şimdiden neredeyse gölgelerle kaplanmış kent cansız bir cüruf tarlası gibi görünüyordu. Oysa günün son ışınları çevredeki arazinin ve tepelerin üzerine hâlâ yaşamın büyülü ışıltısıyla akmaya devam ediyor, Vezüv kraterinin üzerinde yükselen buharı altın rengine boyuyor, Sant'Angelo Dağı'nın zirvelerini ve tepelerini eflatuna çeviriyordu. Epomeo Dağı, ışık kıvılcımları yayarak mavi bir inci gibi parlayan denizin üstünde yapayalnız yükselirken Miseno Burnu karanlık siluetiyle devasa ve gizemli bir yapı gibi görünüyordu. İnsan gözünü nereye çevirse önüne yücelikle zarafeti, uzak geçmişle anın sevincini buluşturan harikulade bir manzara seriliyordu. Norbert Hanold, belirsiz bir özlem duyduğu o şeyi burada bulacağını sanmıştı. Ne var ki ruh hali buna müsait değildi, terk edilmiş duvarın üzerinde balayı çiftleri veya karasinekler tarafından taciz ediliyor olmasa bile, doğa da çevresinde ve içinde yokluğunu hissettiği şeyi ona sunmaktan uzaktı. Bakışlarını çevresindeki güzelliklerin üzerinde neredeyse kayıtsızlığa varan bir sükûnetle gezdirdi, güneş batarken hepsinin solgunlaşarak sönüp gitmesi karşısında en ufak bir yazıklanma duymadan geldiği gibi doyumsuz bir biçimde Diomed'e geri döndü.

* * *

Fakat sabah olduğunda, düşüncesizliği yüzünden bir kez buraya gelmişken hiçbir esin hissetmese bile yaptığı bu aptallıktan en azından bir gün boyunca bilim için yararlanmaya karar vermişti ve sabah örenyeri açılır açılmaz kurallara uygun yoldan Pompei'ye girdi. İki otelin kendi gizli kazılarını yapmaya heves eden şu andaki konukları olan küçük gruplar, zorunlu rehberlerin yönetiminde, ellerinde kırmızı kapaklı *Baedeker*'leriyle veya onların yabancı kuzenleriyle donanmış olarak önünde ve arkasında dolaşıyorlardı; sabahın hâlâ tazeliğini koruyan havasını neredeyse salt İngilizce veya Amerikan İngilizcesinde yapılan gevezelikler dolduruyordu. Alman balayı çiftleriyse karşı tarafta Sant'Angelo Dağı'nın ardından görünen Capri'de, paganların genel karargâhında, Alman tatlılarıyla ve coşkuyla donatılmış bir kahvaltı masasında karşılıklı oturmanın mutluluğunu yaşıyorlardı. Norbert, kendi hedefleri doğrultusunda engellenmeden dolaşabilmek için iyi seçilmiş sözcüklere eşlik eden bir bahşiş sayesinde rehberin yarattığı yükten kurtulmayı eskiden beri gayet iyi bilirdi. Kusursuz bir belleğe sahip olduğunu görmek genç adama biraz olsun hoşnutluk sağladı; bakışlarını ne yana çevirse her şey, sanki daha dün uzman gözüyle inceleyip de zihnine nakşetmiş gibi aynı hatırladığı biçimde karşısındaydı. Fakat sürekli tekrarlayan bu algı gücü bir yandan da aslında buraya gelmesinin çok gereksiz olduğunu hissettiriyor ve geçen akşam kent duvarının üstündeyken olduğu gibi bakışları da, zihinsel algıları da kesin bir kayıtsızlığa teslim oluyordu. Başını kaldırdığında çoğunlukla Vezüv kraterinden çıkan buhar bulutlarının mavi göğe doğru yükseldiğini görse de, tuhaf bir biçimde 79 yılındaki patlama sırasında şehir lavlar altında kalırken kendisinin de Pompei'de bulunduğunu kısa bir süre önce düşünde görmüş olduğunu bir kez olsun hatırlamadı. Saatlerdir çevrede dolaşmaktan yorulmuş ve biraz da uykusu gelmişti herhalde, düşsel bir şeyin en küçük esintisini bile hissetmiyordu, aksi-

ne çevresinde eski kapı kemerlerinin, sütunların ve duvarların kırık dökük kalıntılarının karmaşasından başka bir şey yoktu; hepsi de arkeoloji bilimi açısından büyük önem taşıyordu, ne var ki içlerinde gizli tuttuklarının desteği olmadan bakıldığında titizlikle düzenlenmiş olmakla birlikte son derece tekdüze gelen büyük bir döküntü yığınından başka bir şey görünmüyordu. Bilim ve düş normalde birbirlerine ters düşme eğiliminde olsalar da belli ki bugün burada, Norbert Hanold'dan desteklerini esirgeme ve onu tümüyle ortalıkta amaçsızca dolaşmaya veya dikilmeye terk etme konusunda bir anlaşmaya varmışlardı.

Böylece Norbert, forumdan amfiteatra, Porta di Stabia'dan Porta del Vezuvio'ya kadar mezarlık yolunda ve onu kesen sayısız farklı yolda enine boyuna dolaştı, bu esnada güneş de her zamanki öğlen öncesi rotasını tamamlamış, dağın sırtından yükselmeyi bırakarak daha rahat bir seyirle deniz tarafına doğru inişe geçme alışkanlığında olduğu noktaya varmıştı. Ve böylelikle, kadın olsun, erkek olsun, bir gezgin sorumluluğuyla buralarda dolaşmak zorunda kalan İngilizlere ve Amerikalılara da, her iki otelin öğle yemeği masalarının başında rahatça oturma zamanının geldiğini, anlaşılmadan konuşmaktan sesi kısılan rehberlerini de mutlu ederek hatırlatmıştı; ayrıca okyanusun ve Manş Denizi'nin öte yanında yapacakları sohbetler için gerekli olabilecek her şeyi kendi gözleriyle görmüşlerdi, böylece geçmişle tıka basa doymuş bütün ekipler geri çekilmeye başlayarak Diomed'in ve Mr. Swiss'in kuşkusuz mükellef denebilecek sofralarında iyi bir yer bulmak gayretiyle Via Marina'dan aşağıya doğru tek bir dalga gibi kayarak harekete geçtiler. Çeşitli iç ve dış koşullar göz önüne alındığında yapabilecekleri en akıllıca şey de kuşkusuz buydu zaten, çünkü mayıs ayının öğle güneşi kertenkelelere, kelebeklere ve antik kentin diğer kanatlı sakinleriyle ziyaretçilerine son derece dostane davransa da kuzeyli bir hanımefendinin veya genç kızın teni karşısında

o kadar sevecen davranmamakta son derece ısrarlıydı. Ve muhtemelen bu nedensellik ilişkisine bağlı olarak son saatlerde hanımların "charming"* nidaları büyük ölçüde azalmış, "shocking"ler** bir o kadar çoğalmış ve erkeklerin alt ve üst çenelerini eskisine göre birbirinden iyice uzaklaştırarak çıkardıkları "ooo"lar esnemeye doğru düşündürücü bir geçiş yapmıştı.

Fakat ilginç olan, kalabalığın ortadan kaybolmasıyla birlikte bir zamanlar Pompei şehri olan bu yerin çok farklı bir çehre kazanmasıydı. Yaşam durmuş ve ölü bir kıpırtısızlıkla taşlaşmıştı sanki. Bu da ölümün konuşmaya başladığı duygusunu uyandırdı, ancak insan kulağının algılayamayacağı bir biçimde. Yine de sanki taşların içinden fısıltılar yükseliyormuş gibi sesler geliyordu oradan buradan, oysa bu sesleri çıkaran iki bin yıl önce de tapınağın, meydanların, evlerin çevresinde aynı böyle uğuldamış olan ve şimdi de alçak duvar kalıntılarının üstünde yeşil ışıltılarla titreşen ot saplarıyla muzip oyununa devam eden yaşlı güney rüzgârı Atabulus'tu. Çoğu zaman nefesinin tüm gücüyle vahşice uğuldayarak Afrika sahillerinden bu yana doğru şiddetle eserdi; bugün böyle yapmıyor, yüzünü tekrar güneşe dönen eski tanıdıkları hafifçe sallıyordu yalnızca. Yine de çölde şekillenen doğasından vazgeçemiyor ve yoluna çıkan her şeye usulcacık da olsa sıcak nefesini üflüyordu.

Sonsuza kadar genç kalacak annesi güneş de bunda ona yardım ediyordu. Atabulus'un harlı nefesini güçlendiriyor, onun yapamadığını tamamlayarak her şeyi, titreşen, yanıp sönen, göz kamaştıran bir ışıltıya boğuyordu. Altın bir tıraş bıçağı kullanırcasına bir zamanlar *semitae* ve *crepinides viarum* denen kaldırımlarla evlerin arasındaki çizgiyi siliyor, her yanda *vestibula****,

---

* (İng.) Hoş, güzel, çekici. (ç.n.)
** (İng.) Sarsıcı, şaşırtıcı. (ç.n.)
*** Girişler. (ç.n.)

*atria**, *peristylia*** ve *tablina*'nın*** içine kadar güçlü ışınlarını gönderiyor veya bir sundurmanın doğrudan girişini engellediği yerlere sıçrayan kıvılcımlar gibi yansımalarla nüfuz ediyordu. Işık dalgalarına karşı kendini koruyabilen ve gölgenin gümüşsü örtüsüne bürünebilen tek bir köşe bile yoktu hiçbir yerde. Bütün yollar, eski duvar kalıntılarının arasında solsunlar diye yere yayılmış beyaz ışıltılı uzun keten kumaş şeritleri gibi uzanıyordu. Ve istisnasız hepsi aynı sessizlikte ve kıpırtısızlıktaydı, çünkü sadece Amerika ve İngiltere'nin "r"leri yuvarlayan ve genizden konuşan temsilcileri en sonuncusuna varana kadar ortadan kaybolmakla kalmamış, kertenkeleler ve kanatlılar da suskun antik kenti aynı şekilde terk etmişlerdi. Aslında böyle bir şey yapmamışlardı muhtemelen, ancak gözle algılanabilecek hiçbir hareket yoktu ortalıkta. Dağ yamaçlarında ve dik yarlardaki atalarının binlerce yıllık geleneğine uyarak, ulu Pan uykuya yattığında rahatsız etmemek için onlar da bir yerlerde kıpırtısız serilmiş veya kanatlarını kapatıp dertop olmuşlardı. Sanki öğlen sessizliğinin yakıcı ve kutsal yasasını burada daha da güçlü bir biçimde hissediyorlardı, hayaletlere ait bu sessizlikte yaşam susmak ve sinmek zorundaydı, çünkü ölülerin uyandığı ve kendi sessiz dillerinde konuşmaya başladığı zamandı bu.

Etraftaki nesnelerin kazandığı bu yeni çehre, gözlerden çok duyulara, ya da daha doğrusu tanımsız bir altıncı hisse hitap ediyordu, fakat bu öylesine güçlü ve ısrarcı bir uyarımdı ki altıncı hisse sahip birinin kendini etkisinden kurtarması mümkün değildi. Antik kentin girişinde yer alan iki otelin kendilerini artık çoktan yemeğe vermiş değerli konuklarının hiçbiri böyle bir altıncı hisle donanmamışken yaradılış Norbert Hanold'a bu yetiyi bağışlamıştı bir kez ve o da bunun sonuçlarını kabullenmek zorundaydı. Bu kesinlikle kendisi-

* İç avlular. (ç.n.)
** Revaklı avlular. (ç.n.)
*** Balkonlar. (ç.n.)

nin onayladığı bir şey değildi; o hiçbir şey istemiyordu ve bu anlamsız ilkbahar yolculuğuna çıkmış olmak yerine elinde hazine gibi bilgilerle dolu bir kitapla çalışma odasında huzurla oturmaktan başka arzu ettiği bir şey de yoktu. Yalnız şimdi mezarlık yolundan çıkıp Herculaneum Kapısı'ndan geçerek kentin iç kısımlarına vardığında ve bütünüyle amaçsızca ve hiçbir şey düşünmeden Casa di Sallustio'nun yanındaki dar sokağa saptığında, aniden içindeki altıncı his uyandı. Aslında bu yerinde bir saptama olmayabilir, belki de altıncı hissinin onu, bilinç açıklığıyla bilinç yitiminin aşağı yukarı ortalarındaki bir yere taşıyarak tuhaf bir düşsel âleme soktuğunu söylemek daha doğru olur. Dört bir yanda bir sırrı koruyormuş gibi duran ışığa boğulmuş ölüm sessizliği çevresini sarmıştı, ortalıkta öylesine ses soluk kesilmişti ki kendisi de soluk almaya cesaret edemiyordu. Vicolo di Mercurio'nun*, sağında ve solunda uzanan daha geniş Strada di Mercurio'yu** kestiği bir dört yol ağzında duruyordu; ticaret tanrısının adına uygun olarak burası bir zamanlar esnaf ve zanaatkârların yeriydi, sokak başları sessizce bunu söylüyordu. Lokantaların, dükkânların kırık dökük mermer satış tezgâhları açılıyordu bu sokaklara; bir köşedeki gereçler orada bir fırının bulunduğuna işaret ederken, bir diğerindeki yuvarlak karınlı toprak testiler burada zeytinyağ ve un satışı yapıldığını anlatıyordu. Hemen karşıda masa tezgâhının içine yerleştirilmiş daha ince gövdeli ve saplı anforalardan arkadaki mekânın bir meyhane olduğu anlaşılıyordu; akşamları çevre evlerin köleleri ve hizmetçileri efendilerine meyhaneden kendi testileriyle şarap almak için burada toplanıyordu herhalde; dükkânın önünde yola mozaikle yazılmış, artık okunması mümkün olmayan yazının üzerine pek çok ayağın basıp geçmiş olduğu belliydi, muhtemelen yoldan gelip geçenlere şarabın mükemmelliğini

* Mercurio Sokağı. (ç.n.)

** Mercurio Caddesi. (ç.n.)

övmek için yazılmıştı. Duvarın üzerindeyse yarı adam boyu yükseklikte herhalde bir okul çocuğunun tırnağıyla veya bir metal parçasıyla kazıdığı bir yazı vardı ve belki de biraz dalga geçerek meyhanecinin şarabın mükemmelliğini cömertçe su katmasına borçlu olduğunu söylüyordu.

Çünkü bu karalamanın içinden Norbert'in gözüne ilk çarpan meyhane sözcüğü oldu, belki de yanılmıştı, ama bunu kesinliğe kavuşturması mümkün değildi. Çözülmesi zor yazıları okumada kuşku götürmez bir beceriye sahipti, bu konuda övgülerle onaylanmış başarılar kazanmıştı, fakat o anda becerileri tümüyle iflas halindeydi. Üstelik bununla da kalmayıp tek kelime Latince anlamadığı duygusuna kapıldı, ayrıca iki bin yıl önce Pompeili bir okul çocuğunun duvara ne yazdığını okuma isteğini de anlamsız buluyordu. Sadece sahip olduğu tüm bilgi onu terk etmekle kalmamış, üstüne üstlük geriye bilgi tazelemek için en küçük bir istek bile bırakmamıştı; bilimi sadece çok uzaklarda kalmış bir anı gibi hatırlıyordu ve kuruyup kalmış, sıkıcı, yaşlı bir teyze olarak görüyordu; dünyanın en lüzumsuz, en ruhsuz şeyi. Yüzünde çok bilmiş bir ifadeyle büzüşmüş dudaklarının arasından çıkardığı ve bilgelik olarak ortaya koyduğu her şey kibir ve boş gösterişten ibaretti; içeriğinden, özünden hiçbir şey aktarmadan ve bilgiyi sindirmenin hazzını veremeden bilgi meyvesinin kuru kabuklarından zar zor kırıntılar tırtıklamaktı yaptığı. Öğrettiği şey ruhsuz, arkeolojik bir yaklaşım, ağzından çıkanlarsa filolojik bir dilin ölü sözcükleriydi. Kimsenin ruhuyla, yüreğiyle, duygusuyla, nasıl isterseniz öyle deyin, kavramasına bir yararı yoktu bunun; aksine böyle bir şeyse amaçladığınız, gözün gördüğünün, kulağın duyduğunun ötesini kavramak için öğlen sıcağının sessizliği içinde geçmişin kalıntıları arasında tek canlı olarak burada yalnız başınıza durmanız gerekiyordu. Sonra bir şeyler dört bir yandan hiç devinmeden çıkageldi ve sessiz sedasız bir konuşma başladı, ardından güneş eski taşlardaki mezar katılı-

ğını çözdü, aralarından yakıcı bir ürperti geçti, ölüler dirildi ve Pompei yeniden yaşamaya başladı.

Aslında Norbert Hanold'un aklından tanrılara hakaret geçiyor değildi, sadece belirsiz, ama böylesi düşüncelere tümüyle uygun bir duygu içindeydi ve bu duyguyla olduğu yerde kıpırtısızca durup aşağıya, kent surlarına doğru uzanan Strada di Mercurio'ya baktı. Döşemesinde kullanılan köşeli volkanik bloklar hâlâ püskürmeden önceki kadar kusursuz bir biçimde iç içe geçiyordu ve her biri açık gri renkteydi, ancak kızgın sıcakta parlayışları öylesine göz kamaştırıyordu ki, taşlar parça parça dikilmiş gümüş beyazı bir kuşak gibi, suskun duvarların ve yıkık sütunların arasından sıcaktan titreşen boşluğa doğru uzanıyordu.

O sırada birdenbire...

Açık gözleriyle yoldan aşağı doğru bakmaktaydı, ancak bunu bir düşte yapıyormuş gibi hissediyordu. O ruh hali içinde biraz ileride sağ tarafta Casa di Castore e Polluce'den dışarı çıkan bir şey gördü ve Gradiva, Strada di Mercurio'nun diğer tarafındaki eve giden volkanik geçit taşlarının üzerinden hafifçe süzülerek yürümeye başladı.

O olduğuna hiç kuşku yoktu, güneş ışınları siluetini ince bir altın tülle sarıyor olsa da Norbert kızı profilden rölyefteki kadar kesin ve net olarak gördü. Başı hafifçe öne eğikti, boynuna kaymış eşarbının üstünden saçlarının ayrım çizgisi görünüyordu, sol eliyle bol plili giysisinin eteğini bileklerini açıkta bırakacak şekilde hafifçe kaldırmıştı, öyle ki öne doğru adımını atmadan önce bir anlığına da olsa, sağ ayağının topuğu yukarı kalkarken parmak uçlarının üzerinde neredeyse dikey biçimde yükseldiği net olarak seçilebiliyordu. Ancak burada, her şeyi aynı renksizlikte gösteren bir taş kabartma yoktu, son derece yumuşak ve esnek bir kumaştan yapıldığı belli olan giysinin rengi soğuk mermer beyazı değil, sarıya çalan sıcak bir tondaydı, eşarbın altından kayıp alnın ve şakakların üstünde ortaya çıkan hafif dalgalı saçlar,

çehrenin kaymaktaşı rengindeki teninden altına çalan kahverengi bir pırıltıyla ayrılıyordu.

Bu görüntüyle birlikte Norbert'in zihninde bir aydınlanma oldu, onu daha önce de uykuya yatar gibi meydandaki Apollon Tapınağı'nın basamaklarına uzandığı gece burada böyle yürürken düşünde görmüştü. Bunu anımsadığında başka bir şey daha ilk kez bilincine çıktı: İçindeki dürtünün farkına varmadan kalkıp İtalya'ya gelmesinin, Roma'da ve Napoli'de durmadan Pompei'ye kadar yola devam etmesinin nedeni, burada onun izlerini arama isteğiydi. Hem de sözcüğün gerçek anlamıyla, çünkü ayak parmakları, o kendine özgü yürüyüş tarzıyla külde diğer bütün izlerden ayrılan bir iz bırakmış olmalıydı.

Gözlerinin önünde devinen bir gündüz düşü görüntüsüydü yine, ama aynı zamanda da bir gerçeklikti. Çünkü kendi yarattığı bir etkinin içinden sesleniyordu ona. Diğer taraftaki son geçit taşının üstünde, yakıcı güneş ışığının altında kıpırtısızca yatan büyük bir kertenkelenin altın ve malakitten dokunmuş gibi görünen gövdesinin ışıltısı net bir biçimde Norbert'in gözlerine kadar ulaştı. Fakat yaklaşan ayağın karşısında hayvan aniden zemberek gibi boşanıp aşağıya kayarak, lavla kaplı zemini bembeyaz ışıyan yolda kıvrıla kıvrıla uzaklaştı.

Gradiva geçit taşlarının üstünden o telaşsız salınımlı hareketleriyle geçerek diğer taraftaki kaldırıma vardı, şimdi sırtı dönüktü ve hedefi Adonis'in evi olmalıydı. Burada bir an için dursa da fikrini değiştirmiş gibi tekrar harekete geçerek Strada di Mercurio boyunca yürümeye devam etti. Caddenin solundaki daha seçkin binalardan geriye sadece, orada ortaya çıkarılmış çok sayıdaki Apollon tasviri dolayısıyla bu isimle anılan Casa di Apollo kalmıştı ve kızın arkasından bakanın aklına yine, zaten ölüm uykusuna yatmak için de Apollon Tapınağı'nın sütunlu girişini seçmiş olduğu geldi. Herhalde güneş tanrısının kültüyle yakın bir ilişki içindeydi

ki o tarafa yöneldi. Ne var ki çok geçmeden yeniden durdu; geçit taşları buradan da caddenin diğer yanına uzanıyordu ve kız tekrar sağ tarafa geçti. Şimdi Norbert'e yüzünün diğer yanını dönmüştü ve giysisinin eteğini kaldıran sol eli görünmediği ve sağ kolu bükülü durmak yerine dümdüz aşağı sallandığı için biraz farklı görünüyordu. Fakat daha da uzaklaştığında, altın dalgalarla kızı saran güneş ışınları iyice yoğunlaştı ve Casa di Meleagro'nun önünde gözden kaybolduğunda nereye gittiğinin anlaşılmasına izin vermedi.

Norbert Hanold parmağını bile kıpırdatmadan hâlâ olduğu yerde duruyordu. Sadece her adımda uzaklaşıp küçülen siluetini bu kez gerçek anlamda görerek içine resmetmişti. Sonunda derin bir nefes aldı, çünkü göğsü de kıpırtısız kalmıştı neredeyse.

Fakat aynı zamanda, diğer her şeyi geçersiz kılan altıncı hissinin hükmü altındaydı hâlâ. Az önce karşısında duran şey düş gücünün ürünü müydü, yoksa hakikat miydi?

Bunu bilmiyordu; düşte mi, uyanık mı olduğunu da bilmiyordu, bunu anlamak için boşu boşuna çabalıyordu. Sonra birden sırtında tuhaf bir ürperti dolaştı. Hiçbir şey duymuyor, hiçbir şey görmüyordu, fakat içindeki derin titreşimlerden, Pompei'nin ruhlara kaldığı şu öğlen saatlerinde çepeçevre yeniden yaşamaya başladığını hissediyordu; böylece kentin içinde Gradiva da yeniden hayat bulmuş ve 79 yılının o tekinsiz Ağustos gününde yaşadığı evin içine girmişti.

Casa di Meleagro'yu daha önceki ziyaretinden biliyordu, fakat bu kez henüz içine girmemiş, sadece Napoli'deyken Ulusal Müze'de, Meleagros ve Arkadia'lı av yoldaşı Atalante'nin, Strada di Mercurio'daki o evin içinde bulunduğu için eve de adını veren freskleri önünde kısa bir süre için durmuştu. Ne var ki şimdi tekrar hareket edebilecek hale geldikten ve kendisi de aynı eve yöneldikten sonra, evin adını gerçekten de Kalydon'da yaban domuzunu vuran avcıdan alıp almadığı konusunda kuşkuya düştü. Aklına birden

Pompei'nin yerle bir olmasından yaklaşık bir yüzyıl kadar önce yaşamış Meleagros adındaki Yunan şairi geldi. Onun soyundan birinin yolu buraya düşmüş ve kendine burada bir ev yaptırmış da olabilirdi. Bu zihninde canlanan bir başka şeyle de örtüşüyordu; şimdi ilk başta Gradiva'nın Yunan kökenli olduğunu tahmin etmiş, hatta kesin gözüyle bakmış olduğunu da hatırlıyordu. Ayrıca tasavvuruna Ovidius'un *Metamorfozlar*'ında betimlediği şekliyle bir Atalante imgesi de karışıyordu elbette:

giysisi üstte düzgün bir broşla tutturulmuş,
saçları sade biçimde tek bir topuzla toplanmıştı.

Bu dizeleri sözleriyle hatırlayamıyordu, ama anlamları imgelemindeydi; Oineus'un oğlu Meleagros'un genç karısının adının Kleopatra olduğu da bilgi dağarcığından süzülerek bu imgenin yanında yerini aldı. Fakat büyük bir olasılıkla burada söz konusu olan o değil de, Yunan şair Meleagros'tu. Campania bölgesinin kızgın güneşi altında zihninde böylesi mitoloji, edebiyat tarihi ve arkeoloji esintileri uçuşuyordu işte.

Castor, Pollux ve Centaur evlerini geçtikten sonra şimdi eşiğine kazılı, hâlâ okunabilir durumdaki "ave"* yazısının kendisine baktığı Casa di Meleagro'nun önünde duruyordu. Girişin duvarında Mercurius Fortuna'ya para dolu bir kese uzatıyordu; bununla temsili olarak evin o zamanki sakinlerinin zenginliğine ve diğer şanslarına işaret edilmişti muhtemelen. Girişten sonra ortasında üç Anka kuşunun taşıdığı yuvarlak bir mermer masa bulunan iç avlu uzanmaktaydı.

İçeriye girene tamamen yabancı gözlerle bakan, daha önce burada bulunmuş olduğuna dair hiçbir anı uyandırmayan mekân boş ve sessizdi. Fakat sonra bir anı yüzeye çıktı, çünkü evin içi kentin kazıyla ortaya çıkarılmış diğer

* (Lat.) Merhaba. (ç.n.)

bütün binalarından ayrılıyordu. İç avlu, alışılmış tarzda avluya bakan odanın öte yanında arkaya doğru bir sütunlu galeriye bağlanmıyor, aksine sol tarafta yer alıyordu, buna karşın Pompei'deki benzerlerinden daha geniş ve ihtişamlıydı. Alt yarıları kırmızı, üst yarıları beyaza boyalı iki düzine sütunun taşıdığı bir giriş galerisiyle çevriliydi. Bu sütunlar büyük ve sessiz mekâna törensi bir şeyler katıyordu; burada orta yerde ince bir işçilikle yapılmış çeşmeli bir havuz vardı. Bütün bunlara bakıldığında bu evde sanat duygusuna sahip, kültürlü ve itibarlı bir adam yaşamış olmalıydı.

Norbert bakışlarını çevrede dolaştırırken bir yandan da kulak kesilmişti. Fakat burada da hiçbir yanda ne bir kıpırtı ne de hafif de olsa bir ses vardı. Bu soğuk taşların arasında hiçbir yaşam soluğu yoktu; Gradiva, Casa di Meleagro'ya girdiyse bile yeniden hiçliğin içinde yok olmuştu.

Galerinin arka tarafında bir mekân daha vardı, bir zamanların şölen salonu *oecus*, aynı şekilde üç yandan sütunlarla çevriliydi, fakat bunlar sarıya boyanmıştı ve üzerlerine ışık düştüğünde uzaktan altınla kaplanmış gibi pırıldıyorlardı. Ayrıca aralarında duvarlardan çok daha parlak bir kırmızı ışıyordu, ne var ki o antikçağ fırçalarıyla sürülmüş değildi, zamanın taze doğasının zemine attığı bir boyaydı. Zamanında sanatkârca yapılmış döşeme tümüyle harap olmuş, iklim koşullarının etkisiyle dağılıp çökmüştü. Mayıs, burada da ilksel gücüyle hükümranlığını ilan etmiş ve o sırada antik kentin pek çok diğer evinde yaptığı gibi, bütün şölen salonunu da rüzgârın taşıdığı tohumları küllerin içinde çimlenen gelinciklerin kızıl ışıltısıyla kaplamıştı. Birbirlerine sımsıkı sokulmuş çiçeklerin dalgalanışıydı bu ya da aslında hareketsiz durmalarına karşın öyle görünüyordu, çünkü Atabulus aşağıya, onlara kadar ulaşacak bir geçit bulamıyordu, ancak yukarılarda hafifçe uğuldayıp geçiyordu. Fakat güneş çiçekleri öylesine alevli bir ışıltıya boğuyordu ki, kızıl dalgalarla ileri geri salınan bir göl izlenimi bırakıyorlardı.

Norbert Hanold'un bakışları diğer evlerdeki benzer manzaraların üzerinden dikkatsizce dolaşıp geçmişti, oysa burada içini tuhaf bir ürperti sardı. Mekânı, Lethe'nin kıyılarında yetişen düş çiçeği doldurdu; Hypnos, gece çiçeklerin kırmızı çanak yaprakları içinde toplanan özsularının duyuları uyuşturan etkisini dağıtarak aralarında uzanmış yatıyordu. Galeriden geçerek şölen salonuna giren Norbert'e, eski çağlarda tanrıları ve insanları alt eden o görünmez uyku değneğiyle şakaklarına dokunulmuş gibi geldi, fakat yaşadığı derin bir uyuşma değildi; bilincini tatlı, düşşel bir hoşluk sarmıştı yalnızca. Bununla birlikte ayaklarının denetimi hâlâ ondaydı, eski şölen salonunun üzerlerindeki eski resimlerin kendisine baktığı duvarları boyunca yürüdü: Elmayı uzatan Paris, elindeki tuttuğu engerek yılanıyla genç bir *bachante*'yi* korkutan bir Satyr.

İşte o sırada yine ansızın beklenmedik biçimde karşısına çıktı – sadece beş adım ötesinde, salonun sütunlu galerisinde hâlâ sağlam kalmış tek bir üst parçanın düşürdüğü incecik gölgede, iki sarı sütunun arasındaki alçak basamağın üstünde açık renk giysili bir kadın oturuyordu, şimdi hafifçe hareket ederek başını biraz kaldırmıştı. Böylece ayak seslerini belli ki ancak şimdi duyduğu, ama yaklaştığını fark etmediği adama yüzünü tam olarak çevirmiş oldu, yüzü daha önce gördüğü veya hayal ettiği biri gibi hem yabancı hem tanıdık geldiği için adamda ikili bir duygu yarattı. Fakat nefesinin kesilmesinden ve yüreğinin durur gibi olmasından yüzün kime ait olduğunu kuşkuya yer bırakmayacak biçimde anladı. Aradığı şeyi, bilincine varmadan Pompei'ye sürüklenmesine neden olan şeyi bulmuştu: Gradiva, ruhlara ait şu öğlen saatinde görünürdeki varlığını hâlâ sürdürüyor ve düşünde onu Apollon Tapınağı'nın basamaklarına otururken gördüğü gibi şimdi karşısında oturuyordu. Dizlerinin üzerine ne olduğunu tam olarak göremediği beyaz bir şey yaymıştı; bir

* Bacchus rahibesi. (ç.n.)

papirüs tabakasına benziyordu ve üzerinde bir gelinciğin kızıl ışıltısı seçiliyordu.

Kadının yüzünden şaşkınlık okunuyordu, parlak kahverengi saçlarının ve su mermeri gibi görünen alnının altından olağanüstü ışıltılı yıldızlar gibi bakan gözlerinde hayret dolu bir soru ifadesi vardı. Norbert'in onun yüz hatlarıyla rölyefteki profilin tam olarak örtüştüğünü saptaması sadece birkaç saniyesini aldı. Evet, önden bakıldığında böyle görünüyor olmalıydı, bu yüzden kız ilk bakışta da ona yabancı gelmemişti. Yakından bakınca beyaz elbisesi hafiften sarıya çaldığı için rengin sıcak tonu daha da yoğunlaşıyordu; elbisenin bol pliseye imkân veren son derece narin ve olağanüstü yumuşak bir kumaştan yapıldığı belliydi, başının çevresindeki eşarp da aynı malzemedendi. Eşarbın altından çıkan, basit bir topuz halinde toplanmış kahverengi saçları ensesinde ışıldıyordu; boynundaki küçük altın bir broş giysisinin ön tarafını narin çenesinin altında birleştiriyordu.

Norbert Hanold bütün bunları belli belirsiz bir sisin ardından algıladı, elini ister istemez hafif panama şapkasına götürüp çıkardı ve dudaklarından Yunanca olarak şu cümle döküldü: "Sen İasos'un kızı Atalante misin, yoksa şair Meleagros'un ailesinden misin?"

Hitap ettiği kız bir yanıt vermeden dingin ve zekâ dolu bakışlarla sessizce ona baktı, Norbert'in zihninde iki düşünce kesişti: Yeniden hayata dönen görünürdeki varlığı ya hiç konuşamıyordu ya da Yunan kökenli değildi ve dili bilmiyordu. Böylece Latinceye geçerek yeniden sordu: "Baban Latin kökenli soylu bir Pompei yurttaşı mıydı?"

Kız bu soruya da bir karşılık vermedi, yalnızca zarif kıvrımlı dudaklarının çevresinde sanki bir kahkaha patlamasını engellemek istermiş gibi hafif bir titreme belirdi. Norbert'in içine bir korku düşmüştü şimdi: Belli ki karşısındaki sessiz bir görüntüydü, konuşma yeteneği olmayan bir gölgeydi sa-

dece. Bunu idrak etmenin verdiği şaşkınlık tüm yüz hatlarına kazındı.

Fakat kızın dudakları gülme dürtüsüne artık karşı koyamadı ve gerçek bir gülümsemeyle aralandı, aynı zamanda sesi de duyuldu: "Eğer benimle konuşmak istiyorsanız bunu Almanca yapmalısınız."

İki bin yıl önce ölmüş bir Pompeilinin ağzından bunu duymak garipti aslında ya da onu farklı bir algı hali içinde dinleyen için öyleydi. Ne var ki içinde çarpışan iki heyecan dalgası karşısında Norbert'in tüm hayreti eriyip gitti; bunlardan biri Gradiva'nın konuşabildiğine işaret ediyordu, diğerini ise içinin derinliklerinde kızın sesi harekete geçirmişti. Sesi de bakışları kadar berraktı; tınısı keskin olmamakla birlikte bir çana vurulmuş duygusu uyandırarak yayılıp güneşli sessizliğin içinde çiçeklenmiş gelincik tarlasını aştı ve genç arkeolog ansızın bu sesi daha önce kendi içinde, kendi imgeleminde duymuş olduğunun bilincine vardı. Ve elinde olmadan duygularını yüksek sesle dile getirdi: "Biliyordum, senin sesin böyleydi."

Bir şeyler için bir açıklama aradığı, ama bulamadığı kızın yüzünden okunuyordu. Adamın son cümlesi karşısında şunları söyledi sonunda: "Nasıl bilebilirsiniz? Benimle daha önce hiç konuşmadınız ki."

Kızın Almanca konuşması ve ona günün kurallarına uygun olarak siz diye hitap etmesi Norbert'in hiçbir şekilde dikkatini çekmiyordu artık, kız bunları söylediğinde başka türlü olamayacağını hemen kavradı ve çabucak yanıtladı: "Hayır, konuşmadık – ama sen uyumaya yattığında sana seslendim ve sonra yanında durdum, yüzün öylesine dingin ve güzeldi ki, sanki mermerdendi. Basamağın üzerine bir kez daha öyle uzanmanı rica edebilir miyim?"

Norbert konuşurken olağandışı bir şey oldu. Gelincikler arasından altın rengi bir kelebek havalandı, üst kanatlarının iç kısmı hafifçe kırmızıya çalıyordu, sütunlardan tarafa

uçtu, Gradiva'nın başının çevresinde birkaç kez döndükten sonra alnına düşen dalgalı, kahverengi perçeme kondu. Aynı esnada kız ince uzun bedeniyle doğrulmuş telaşsız bir çeviklikle ayağa kalkmıştı, onu bir deli olarak gördüğünü belli eden bakışlarını bir kez daha kısaca ve sessizce Norbert Hanold'a çevirdikten sonra kendine özgü yürüyüşüyle eski avlunun sütunları boyunca yürüyüp gitti. Artık hayal meyal görünüyordu, sonra yer yarılmış da içine girmiş gibi gözden kayboluverdi.

Norbert soluğu kesilmiş, uyuşmuş gibi orada duruyordu, yine de gözlerinin önünde olup biteni bulanık bir zihinle olsa bile kavradı. Ruhlara ait olan öğlen saatleri geçmişti ve Hades'in Asphodel Çayırları'ndan kanatlı bir haberci kelebek şeklinde havalanarak gecikeni geri dönmesi için uyarmak üzere gelmişti. Zihninde karmaşık ve bulanık olmakla birlikte buna bağlanan bir şeyler daha vardı. Akdeniz ülkelerinin bu güzel kelebeğine kleopatra dendiğini biliyordu, Kalydon'lu Meleagros'un, onun ölümünden sonra üzüntüsüne dayanamayıp kendini yeraltı dünyasına kurban eden genç karısının adı da Kleopatra'ydı.

Gitmekte olan kızın ardından çaresizce seslendi: "Yarın öğlen saatlerinde yine gelir misin buraya?" Fakat kız ne arkasına baktı ne bir yanıt verdi ve bir an sonra şölen salonunun köşesinde, sütunların ardında yitip gitti. O anda Norbert yıldırım çarpmış gibi bir dürtüyle kızın arkasından koşmak istedi. Ne var ki açık renkli giysisini bir daha hiçbir yanda göremedi, ortasında tek başına dikildiği, kızgın güneş ışınlarıyla harlanan Casa di Meleagro sessiz ve kıpırtısızdı, sadece *kleopatra* kızıl ışıltılı altın kanatlarıyla gelinciklerin yoğun dalgaları üzerinde ağır ağır daireler çizerek süzülüyordu.

* * *

Nasıl ve ne zaman girişe geri döndüğü Norbert Hanold'un belleğinde yer etmemişti; hatırladığı sadece midesi-

nin, çok gecikmiş de olsa Diomed'de kendine bir sofra hazırlatması için karşı konulmaz bir baskı yaptığıydı. Yemekten sonra amaçsızca önüne çıkan ilk yola sapmış, körfez kıyısından yürüyerek Castellamare'nin kuzeyine çıkmış, orada bir lav blokunun üstüne oturarak güneş yaklaşık olarak Sorrento üzerindeki Monte Sant'Angelo ile Ischia'daki Monte Epomeo arasında batıncaya değin yüzünü denizden gelen rüzgâra vermişti. Denize karşı böyle birkaç saat geçirmiş olmasına rağmen oradaki temiz hava zihinsel algıları bakımından bir yarar sağlamamış, aksine otele, ayrılırken içinde bulunduğu aynı ruh haliyle geri dönmüştü. Diğer konukları, kendilerini hararetle *cena*'ya* kaptırmış halde buldu, bir köşeye oturup küçük bir şişe Vesuvio şarabı ısmarladı, yemek yiyenleri izleyerek sohbetlerine kulak verdi. Hepsinin de hem yüz ifadelerinden hem konuşmalarından, aralarından hiçbirinin öğlen saatlerinde geçici olarak yeniden hayata dönen ölü bir Pompeili kadınla kesinlikle karşılaşmadığı ve konuşmadığı anlaşılıyordu. O saatlerde hepsi *pranzo*'da** oldukları için bunu öngörmek mümkündü zaten; niçin ve hangi amaçla yaptığını aslında açıklayamasa da bir süre sonra kalkıp Diomed'in rakibi "Hotel Suisse"e gitti, orada da bir köşeye oturdu, bir şeyler ısmarlaması gerektiğinden yine küçük bir şişe *Vesuvio* ısmarlayarak aynı şekilde çevresini izlemeye ve dinlemeye devam etti. Burada da tam olarak aynı sonuca vardı, ayrıca fazladan bir adım daha ilerleyerek şu sırada Pompei'de bulunan bütün canlı konuklarla yüz yüze gelmiş olduğunu saptadı. Gerçi bu hiçbir zaman zenginleşme olarak göremeyeceği türden bilgilerinin artması anlamına geliyordu, sadece bu yüzden bile, her iki otelde de erkek veya kadın, tek yanlı da olsa görme ve duyma yoluyla kişisel bir ilişki içine girmediği tek bir konuk bile kalmamış olmasından belli bir tatmin hissetti. İki otelden birinin konukları

* (İt.) Akşam yemeği. (ç.n.)
** (İt.) Öğle yemeği. (ç.n.)

arasında Gradiva'ya rastlayabileceği gibi delice bir varsayım aklının köşesinden bile geçmemişti elbette, fakat otellerin ikisinde de onunla uzaktan olsun en küçük bir benzerliği bulunan tek bir kişinin bile kalmadığına kesinlikle yemin edebilirdi artık. Gözlemleri sırasında ara sıra küçük şişesinden kadehine biraz doldurmuş ve yavaş yavaş içmişti, sonunda şişenin içinde bir şey kalmayınca kalkıp Diomed'e geri döndü. Gökyüzü şimdi ışıl ışıl titreşen sayısız yıldızla doluydu, ancak her zamanki kıpırtısız tarzlarında değildiler, aksine Norbert'te Perseus, Kassiopeia ve Andromeda'nın, yanlarına birkaç komşularını daha almış hep birlikte oraya buraya eğilerek ağır bir çember dansı yapıyor oldukları izlenimi uyandı; ayrıca aşağıda, yeryüzünde de ağaç tepelerinin ve yapıların koyu gölgeleri her zamanki yerlerinde durmuyorlardı sanki. Kuşkusuz bu bölgenin eski çağlardan beri sallanıp duran zemini üzerinde çok da şaşılası bir şey değildi bu, çünkü yeraltındaki lav dört bir yanda ortaya çıkacak bir yer bulmak için pusudaydı ve kendinden küçük bir parçayı da bağlara ve Norbert Hanold için alışılmış bir akşam içkisi sayılmayan Vezuvio'nun derlendiği üzümlere sızdırmaktaydı. Çevredeki nesnelerin döngüsel devinimini biraz da şaraba yormak mümkün olsa da bu Norbert'e, öğlen saatlerinden beri her şeyin başının etrafında dönme eğilimi gösterdiğini hatırlattı, böylece algıladığı devinimin yeni bir şey değil de öncekinin devamı olduğunu düşündü. Odasına çıktı ve tepesinden artık duman bulutları yayılmayan, ama dalgalanan koyu mor bir pelerine bürünmüş gibi görünen Vezüv kraterini seyrederek bir süre daha açık pencerenin önünde durdu. Sonra genç arkeolog ışık yakmadan üstündekileri çıkardı ve yatağını buldu. Ne var ki üzerine uzanır uzanmaz Diomed'deki yatağı olmaktan çıkıp yaprakları güneşten ısınmış yumuşak bir yastık gibi üzerine kapanan kızıl bir gelincik tarlasına dönüştü. Karanlığın uyuşturduğu düşmanı *musca domestica communis* ise başının üst kısmında duvara dü-

zinelerle dizilip hareketsiz kalmıştı, sadece bir tanesi uyku sersemliği içinde bile eziyet etme hırsına yenilerek burnunun dibinde vızıldadı. Fakat Norbert onu bu kez insanlığın binlerce yıllık belası mutlak kötülük olarak algılamadı, çünkü kapalı gözlerinin önünde kırmızı ve altın renginde bir kleopatra süzülüyordu.

Ertesi sabah karasineklerin de gayretli katkısıyla güneş onu uyandırdığında Norbert gece yatağının çevresinde Ovidius'un başka hangi mucizevi metamorfozlarının gerçekleştiğini hatırlayamadı. Ne var ki herhangi bir mistik varlığın aralıksız düşler dokuyarak başucunda oturduğuna kuşku yoktu, çünkü kafasını tıka basa bunlarla dolmuş ve ağırlaşmış hissediyordu, öyle ki tüm düşünce yetisi umutsuzca tıkanmıştı ve bilincinde açık olan tek şey, öğlen saatlerinde tekrar Casa di Meleagro'ya gitmesi gerektiğiydi. Fakat bu arada girişteki bekçilerin yüzünü gördüklerinde onu içeriye bırakmayacakları şeklinde bir korkuya kapıldı, şu sıra kendisini gözlemleyebilecek insanlara yaklaşması hiç doğru olmayacaktı. Pompei'yi iyi bilen biri olarak bundan kaçınmasının bir yolu vardı, ama kurallara aykırıydı, fakat Norbert yasal düzenlemelerin davranışlarını belirlemesine izin verecek bir durumda değildi. İlk geldiği akşam da yaptığı gibi eski kent duvarına tırmandı ve onun üzerinde yıkıntılar diyarının etrafından geniş bir yarım daire çizerek bekçisiz ve ıssız duran Porta di Nola'ya vardı. Buradan antik kentin içerilerine uzanmak zor değildi ve başına buyruk davranışıyla *amministrazione*'den iki liretlik giriş parasını esirgediği için vicdanına pek de fazla yüklenmeden yoluna devam etti, ileride bunu bir şekilde telafi ederdi nasılsa. Böylece kimseye görünmeden antik kentin, büyük kısmında henüz kazı yapılmamış, kimsenin ilgilenmediği ve ziyaret etmediği bölümüne vardı, kuytuda gölgeli bir köşeye oturup ara sıra saatine danışarak zamanın geçmesini bekledi. Bir keresinde gözüne, uzakta gümüşi beyaz bir pırıltıyla yıkıntılar

arasından yükselen bir şey takıldı, fakat güven vermeyen görme yetisiyle bunun ne olduğunu çıkaramadı. Ancak ister istemez o tarafa doğru gidince boylu boyunca çan biçimli beyaz çiçeklerle kaplı yüksek bir çirişotu bitkisiyle karşılaştı, rüzgâr tohumlarını buraya kadar taşımış olmalıydı. Bu ölüler diyarının çiçeğiydi, burada olması anlamlıydı ve öyle hissediyordu ki burada yetişmesinin niyetlendiği şeyle ilgisi vardı; uzun sapını kırıp yanına alarak oturduğu yere döndü. Mayıs güneşi dün de yaptığı gibi giderek daha fazla kavurmaya başladı, sonunda öğlen saatinin en yüksek noktasına vardı ve Norbert, Strada di Nola üzerinden yola koyuldu. Issız sokak, bütün diğerleri gibi ölüm sessizliğiyle uzanıyordu; aşağıda batı tarafından yine bütün ziyaretçileri Porta Marina'ya, dolayısıyla çorba çanaklarına doğru akın etmeye başlamışlardı. Sadece kızgın hava sıcaktan titreşiyordu ve o göz kamaştıran parlaklığın içinde Norbert Hanold elinde çirişotu dalıyla, bedenini terk etmiş bir ruha Hades'e doğru eşlik etmek üzere yola çıkmış çağdaş giysiler içindeki bir *Hermes Psychopompos** gibi görünüyordu.

Norbert bilinçle değil de, bir içgüdüyü izleyerek Strada della Fortuna'yı geçip Strada di Mercurio'yu buldu ve buradan da sağa saparak Casa di Meleagro'ya vardı. Aynı dünkü kadar cansız olan giriş, iç avlu ve galeri tarafından karşılandı, galerinin sütunları arasından şölen salonunun gelincikleri alevleniyordu yine. Fakat burada dün mü, yoksa ev sahibinden arkeoloji bilimi açısından çok önemli bir bilgi istemek için iki bin yıl önce mi bulunmuş olduğu içeriye giren adam için çok net değildi; ayrıca bu bilgilerin ne olduğunu da söyleyecek durumda değildi, üstelik çelişkili gibi görünse de şimdi tüm arkeoloji bilimi ona dünyanın en yararsız ve anlamsız şeyiymiş gibi geliyordu. Bir insanın nasıl olup da bununla uğraştığını aklı almıyordu, çünkü tüm fikir ve araştırmaların yönelmesi gereken tek bir şey vardı:

* Ruhların kılavuzu. (ç.n.)

Aynı zamanda hem ölü, hem de, sadece öğlen saatleriyle sınırlı olsa bile, canlı bir varlığın bedensel görüntüsünün yapısını oluşturan neydi? Belki de canlanması sadece dünle sınırlıydı ve yüzyılda, hatta binyılda sadece bir kez gerçekleşiyordu, çünkü şimdi bir anda bugün boşu boşuna geldiğini mutlak surette hissetmişti. Tekrar hayata dönmesine izin verilmediği için aradığı kişiyle karşılaşmayacaktı, ancak kendisi de artık yaşayanlar arasından ayrılıp üzerinden çok uzun zaman geçtikten sonra, ölmüş, gömülmüş ve unutulmuş olduktan sonra belki. Ne var ki Paris'in elmayı uzatırken resmedildiği duvarın önünden geçerken Gradiva'yı aynı dünkü gibi karşısında gördü, üzerinde aynı giysiyle, aynı sütunların arasında, aynı basamağın üzerinde otururken. Fakat hayal gücünün oyunlarının kendisini aldatmasına izin vermedi, dün orada gördüklerini tekrar gözlerinin önüne getiren kendi imgelemiydi sadece. Yine de kendi yarattığı asılsız görüntünün önünden geçip gidemedi, karşısında durup kaldı ve bilincine bile varamadan üzüntülü bir tınıyla dudaklarından şu sözcükler döküldü: "Ah keşke gerçek ve canlı olsaydın!"

Sesi bir süre yankılandı ve sonra eski şölen salonunun kalıntıları üzerinde tekrar sessizlik hâkim oldu. Ancak bu kez sessizliği bir başka ses bozdu: "Oturmaz mısın? Yorgun görünüyorsun."

Norbert Hanold'un yüreği bir an için atmaz oldu. Aklını toplayabildiği kadarıyla bir görüntünün konuşmasının mümkün olmayacağını düşündü. Yoksa işittiğini sandığı ses de mi hayal ürünüydü? Sabit bakışlarla bakmayı sürdürerek bir sütuna yaslandı.

Şimdi yine, "Bana beyaz çiçekler mi getirdin?" diye soran ses Gradiva'dan başka birine ait olamazdı.

Norbert'in başı döner gibi oldu, bacaklarının artık kendisini taşıyamadığını ve oturmaya zorladığını hissedince kızın karşısındaki sütunun dibindeki basamağa kendini

bıraktı. Kız açık renk gözlerini yüzüne dikmişti, fakat bakışı dün aniden kalkıp giderken yönelttiği bakıştan farklıydı. O bakışında hoşnutsuz ve reddedici bir yan vardı, sanki bu arada yeni bir görüş edinmiş gibi bunlar kaybolmuş, yerini araştırmacı bir merak ve öğrenme isteği almıştı. Ve benzer biçimde, zamanın geçerli hitap tarzı olan "siz" zamirinin kendi ağzına ve mekânın koşullarına pek uymadığını da düşünmüş olmalıydı, çünkü o da Norbert'e "sen" diye hitap etti ve bu sözcük hiç zorlanmadan, doğallıkla dudaklarının arasından döküldü. Ancak Norbert son sorusu karşısında da sessiz kalınca kız tekrar konuşmaya başladı:

"Dün, bir keresinde ben uykuya yatarken bana seslendiğini ve sonra da başımda beklediğini anlattın; yüzümün mermer gibi bembeyaz olduğunu söyledin. Bu ne zaman ve nerede oldu? Ben böyle bir şey hatırlayamıyorum, rica etsem biraz daha ayrıntılı anlatır mısın?"

Norbert şimdi yanıt verebilecek kadar konuşma becerisi kazanmıştı: "Forumda Apollon Tapınağı'nın basamaklarına oturduğun ve Vezüv'ün püskürttüğü küllerin üzerini örttüğü gece."

"Ah, o zaman demek. Tabii ya – bu aklıma gelmemişti. Ama işin içyüzünün böyle bir şey olduğunu düşünmeliydim. Dün çok beklenmedik bir anda söyledin ve hazırlıksız yakalandım. Fakat doğru hatırlıyorsam böyle bir şey oldu, iki bin yıl kadar önce. O zamanlar yaşıyor muydun sen? Bana daha genç gösteriyormuşsun gibi geldi."

Kız bunları çok ciddi bir ifadeyle söyledi, sadece son anda ağzının çevresinde hafiften son derece tatlı bir gülümseme dolaştı. Norbert utangaçlıkla karışık bir kararsızlığa düşmüştü, biraz kekeleyerek yanıt verdi: "Hayır, gerçekten, 79 yılında henüz dünyaya gelmemiştim sanırım, –bu belki de– evet, bu herhalde düş diye adlandırdığımız bir ruh halindeyken oldu, beni Pompei'nin yok olduğu döneme götüren bir düştü – fakat seni ilk bakışta tanıdım yine."

Birkaç adım ötede karşısında oturan kızın yüz hatlarında fark edilir bir şaşkınlık belirdi, sesine bir hayret tınısı karışarak tekrar sordu: "Beni yine tanıdın demek, öyle mi? Düşünde mi? Nereden tanıdın?"

"Hemen tanıdım, öncelikle kendine özgü yürüyüş tarzından."

"Demek buna dikkat ettin? Yani benim yürüyüşüm farklı mı?"

Kızın şaşkınlığı gözle görülür biçimde artmıştı; Norbert şöyle yanıtladı: "Evet farklı – bunu kendin de bilmiyor musun? Herhangi birinin yürüyüşünden çok daha hoş, en azından şu anda yaşayanlar arasında bir benzeri yok. Ayrıca diğer şeylerden de hemen tanıdım seni; endamından, yüzünden, duruşundan, giysilerinden, çünkü hepsi de Roma'daki rölyefle tam olarak uyuşuyordu."

"Ah, demek öyle," diye tekrarladı kız yine az öncekine benzer bir ses tonuyla. "Roma'daki rölyefimle uyuşuyordu. Bak, bunu hiç düşünmemiştim, hatta şu an tam olarak hatırlayamıyorum –söylesene nasıl bir şey– ve sen onu Roma'da gördün yani?"

Bunun üzerine Norbert kıza, rölyefte kendisini çeken bir şeyler olduğunu, Almanya'da bir kopyasını edinebildiğinde çok sevindiğini ve yıllardır odasında asılı durduğunu anlatarak her gün baktığı bu figürün, yaşadığı şehirdeki bir sokakta geçit taşlarının üstünde yürüyen genç bir Pompeili kadını betimlediğini tahmin ettiğini ve gördüğü o düşün de bunu teyit ettiğini söyledi. Şimdi bu düşün onu, kızdan herhangi bir iz bulup bulamayacağına bakması için tekrar buraya sürüklediğini biliyordu. Dün öğlen Strada di Mercurio'nun köşesinde durduğunda onu birdenbire aynı rölyefteki gibi geçit taşlarının üstünde yürürken görmüştü, sanki Casa di Apollo'ya gidiyordu. Sonra tekrar sokağın diğer tarafına geçmiş ve Casa di Meleagro'nun önünde gözden kaybolmuştu.

Kız bunun üzerine başını sallayarak şunları söyledi: "Evet, niyetim Casa di Apollo'yu ziyaret etmekti, ama sonra buraya geldim."

Norbert devam etti: "Böylece aklıma Yunanlı şair Meleagros geldi ve senin onun ailesinden olduğunu, dönmene izin verildiği saatte de baba evine döndüğünü düşündüm. Ne var ki sana Yunanca seslendiğimde anlamadın."

"Söylediklerin Yunanca mıydı? Hayır, ne söylediğini anlamadım ya da belki de unuttum. Ama az önce tekrar yanıma geldiğinde anlaşılır bir şeyler söylediğini duydum. Birilerinin hâlâ burada olduğunu ve yaşadığını dilediğini belirtiyordun. Yalnızca kimi kastettiğini anlayamadım."

Bunun üzerine Norbert kıza, onu gördüğünde gerçek olduğuna inanamadığını, dün gördüğü aynı yerde tekrar görmesini düş gücünün yarattığı bir yanılsama sandığını söyledi. Kız gülümseyerek destekledi: "Düş gücünün aşırılıkları karşısında kendini korumak için nedenlerin var belli ki, oysa ben senin yanındayken böyle varsayımlara kapılmadım hiç." Bir an sözlerine ara verip sonra ekledi: "Peki, daha önce sözünü ettiğin yürüyüş tarzımın ne özelliği varmış?"

Kızın içinde uyanan bir ilgiyle tekrar bu konuya dönmesi dikkat çekiciydi; Norbert'in ağzından, "Senden rica etsem..." sözcükleri döküldü.

Bunları söylerken de tutulup kaldı, çünkü birden, dün kızdan Apollon Tapınağı'nda uykuya yattığı zamanki gibi basamağın üzerine uzanmasını rica ettiğinde ansızın kalkıp gittiğini hatırlayıp korkmuş ve zihni bununla giderken kendisine yönelttiği bakış arasında belli belirsiz bir bağlantı kurmuştu. Fakat kızın bakışlarındaki sakin ve dostça ifade değişmemişti, Norbert'ten ses çıkmayınca o devam etti: "Yaşamasını dilediğin kişi benmişim, dileğin ne hoş. Bunun için benden isteyeceğin bir şey varsa severek yaparım."

Bu sözlerle korkusu dağılan Norbert rahatlayarak konuştu: "Seni rölyefinde yürüdüğün gibi yanımda da yürürken görsem çok mutlu olurdum."

Kız yanıt vermeden kendi isteğiyle yerinden kalktı ve duvarla sütunların arasında bir süre yürüdü. Telaşsız ve çevik adımlarla, topuğunu ayağı neredeyse dikey konuma gelecek kadar kaldırarak yürüdü, Norbert'in zihnine öylesine kazınmış olan o kendine has yürüyüşüydü bu; fakat genç adam ilk kez, kızın ayaklarını açıkta bırakan eteğinin altına sandalet değil de açık kum rengi zarif deri ayakkabılar giymiş olduğunu fark etti. Kız geri dönüp de sessizce tekrar yerine oturduğunda, Norbert elinde olmadan ayakkabılarının rölyeftekilerden farklı olduğuna değindi. Bunun üzerine şöyle bir yanıt geldi: "Zaman her şeyi değiştiriyor elbette, sandaletler şimdiki zamana uygun değil, bu yüzden ben de yağmura ve toza karşı daha koruyucu ayakkabılar giyiyorum. Ama sen karşında yürümemi niye istedin ki? Yürüyüşümde olağandışı olan ne?"

Bunu öğrenme isteğini bir kez daha ifade etmesi kadınca bir meraktan tümüyle uzak olmadığını gösteriyordu. Norbert, bunun adım atma sırasında geride kalan ayağının topuğunu dikkat çekecek kadar yükseğe kaldırmasıyla ilgili olduğunu söyledi ve yaşadığı şehirde haftalar boyunca sokakta günümüz kadınlarının yürüyüş biçimlerini gözlemlemeye çalıştığını da sözlerine ekledi. Fakat maalesef bu zarif devinim tarzı tümüyle yitip gitmişti belli ki, belki tek bir kez bu şekilde yürüdüğü izlenimi bırakan bir istisna görmüştü. Fakat kızın etrafındaki kalabalık yüzünden tam olarak emin olamamıştı ve yüz hatlarını da biraz Gradiva'nınkilere benzettiği için belki de bir göz yanılsamasıydı hepsi.

"Ne kadar yazık," diye karşılık verdi kız, "bilimsel açıdan önemli bir saptama yapmış olacaktın oysa, bunu başarmış olsaydın belki buraya kadar bu uzun yolculuğu yapmana da gerek kalmayacaktı. Fakat az önce kimden söz ettin sen? Gradiva da kim?"

"Gerçek adını bilmediğim için rölyefine bu ismi verdim – gerçi şimdi de bilmiyorum ya."

Norbert son sözcükleri biraz tereddütle söylemişti; bu dolaylı soruyu yanıtlarken kız da bir parça duraksadı: "Benim adım Zoe."

"Sana yakışan bir isim, ama benim için acı bir alay gibi, yaşam anlamına geliyor çünkü," sözcükleri döküldü genç adamın dudaklarından üzüntülü bir tonda.

"Değiştirilemez olanla uzlaşmalı insan," diye karşılık verdi kız, "ölü olmaya alıştım uzun zamandır. Zaten bugün için zamanım da doldu; yolda bana eşlik etsin diye mezarlık çiçeği getirmişsin. Bana ver o zaman."

Ayağa kalkarak narin elini uzattı, Norbert de çirişotu dalını kıza uzattı, ama sakınarak ve parmaklarına değmemeye çalışarak. Zoe çiçeği alırken şunları söyledi: "Teşekkür ederim. Daha şanslı olanlara baharda gül verilir, fakat benim için uygun olan senin elinden unutuluşun çiçeğini almak. Yarın yine bu saatte buraya gelmeme izin verilecek. Senin yolun da bir kez daha Casa di Meleagro'ya düşerse bugünkü gibi gelinciklerin kıyısında karşılıklı oturabiliriz. Evin eşiğinde 'Ave' yazılı, ben de sana 'Ave!' diyorum."

Kız uzaklaştı ve aynı dün olduğu gibi yine sütunlu avlunun köşesinde yer yarılmış da içine girmiş gibi gözden kayboldu. Ortalık yine ıssız ve sessiz kaldı, yalnızca bir kez biraz uzaktan sanki harabe kentin üzerinden uçan bir kuşun güler gibi ötüşüne benzeyen tiz ve hemen kesilen bir ses duyuldu. Geride tek başına kalan Norbert kızın az önce kalktığı basamağın üzerinde parlayan beyaz bir şey gördü, Gradiva'nın dün dizlerinin üzerine yaydığı, bugün de giderken almayı unuttuğu papirüs olabilirdi bu. Fakat çekinerek elini uzattığında içinde Pompei'deki birçok evin kalıntılarının karakalem çizimlerinin bulunduğu küçük bir eskiz defteriyle karşılaştı. Sondan bir önceki sayfaya Casa di Meleagro'nun iç avlusundaki Anka kuşlarının taşıdığı masa çizilmişti, son sayfada ise şölen salonundaki gelinciklerin üzerinden bakıldığında avlunun sütunların arasından görünümü çizilmeye

başlanmıştı. Ölü bir kızın güncel malzemeden üretilmiş bir deftere çizim yapması da düşüncelerini Almanca ifade etmesi kadar şaşırtıcıydı. Fakat yeniden hayat bulmasının yanında bunlar küçük çapta mucizelerdi ve belli ki kız tekrar hayata döndüğü öğlen saatlerinden, bir zamanlar yaşadığı çevrenin güncel halini olağanüstü sanat yeteneğini kullanarak saptamak için yararlanıyordu. Kızın sarf ettiği her sözcüğün kıvrak bir düşünce kapasitesine işaret etmesi gibi bu çizimler de incelikli bir biçimde geliştirilmiş kavrama gücünü ortaya koyuyordu ve Anka kuşu ayaklı eski masada herhalde sık sık oturmuş olmalıydı ki, hatırasına bu denli değer veriyordu.

Norbert de farkına varmadan elinde defterle sütunlu avlu boyunca yürüdü ve köşe yaptığı yerdeki duvarda dar olmakla birlikte olağanüstü ince bir bedenin yan binaya ve herhalde oradan da binanın diğer tarafındaki Vicolo del Fauno'ya geçmesine izin verecek bir yarığın bulunduğunu keşfetti. Ve aynı anda zihninde, Zoe-Gradiva'nın burada yer yarılıp da içine girmediği –zaten böyle bir şeye nasıl olup da inandığına şaşıyordu şimdi–, aksine bu yoldan mezarına geri döndüğü düşüncesi canlandı. Bu da mezarlık yolunda olmalıydı, bunun üzerine hemen dışarı fırlayarak Strada di Mercurio'ya ve oradan ileriye Herculaneum Kapısı'na kadar koştu. Soluğu kesilmiş ve tere batmış bir halde kapıya vardığında yalnızdı, çok geç kalmıştı; geniş Strada di Sepolcri gözü alan beyaz bir ışımayla aşağıya doğru bomboş uzanıyordu; sadece caddenin sonunda Villa des Diomedes'in önünde belli belirsiz hafif bir gölge dağılıp gider gibi oldu.

* * *

Norbert Hanold günün ikinci yarısını Pompei'nin her tarafta, ya da en azından kendisinin o an bulunduğu noktalarda bir sis bulutuna sarınmış olduğu duygusuyla geçirdi. Ancak bu sis her zamanki gibi gri, kasvetli ve huzursuz edici

görünmüyordu; aslında aksine neşeli ve son derece renkliydi; mavi, kırmızı, kahverengi, daha çok da hafif sarıya çalan beyaz ve mermer beyazı tonlarına altın sırmalar gibi güneş ışınları karışıyordu. Ayrıca bu sis ne görmeyi güçleştiriyor ne de işitme duyusunu engelliyordu, sadece içindeyken insanın düşünmesine izin vermiyordu ve böylece yine de, etkisi en yoğun sise taş çıkartacak buluttan bir duvara dönüşüyordu. Genç arkeolog, görünmeyen ve başka yollardan da fark edilmeyen bir biçimde her saat başı, kendisine beyninde kesintisiz bir döngüyle dolaşan bir şişe Vezuvio sunuluyormuş gibi hissediyordu. İçgüdüsel olarak bir takım panzehirler kullanarak kendini bu etkiden kurtarmaya çalıştı, öncelikle bol su içti, sonra da olabildiğince geniş bir alanda ve uzun uzun yürüdü. Tıp bilgisi çok kapsamlı olmasa da, ona tanıdık gelmeyen bu durumun, güçlü bir kan basıncının, muhtemelen kalp temposunun hızlanmasının da eşliğiyle, beyne hücum etmesinden kaynaklanabileceğini düşünmesine yetti, çünkü özellikle kalbinin şimdiye kadar tümüyle yabancısı olduğu bir biçimde zaman zaman şiddetlenen bir vuruşla göğsüne çarptığını hissediyordu. Öte yandan dış dünyaya nüfuz edemeyen düşünceleri, iç âleminde kesinlikle hareketsiz kalmıyordu, daha doğrusu sadece tek bir düşünce zihnine egemen olmuş, boş yere olmakla birlikte kesintisiz bir faaliyet sürdürüyordu. Kafasında sürekli Zoe-Gradiva'nın ne türden bir bedensel malzemeye sahip olduğu sorusu dönüp duruyordu, Casa di Meleagro'dayken bedeni maddi bir varlık mıydı, yoksa eski halinin aldatıcı bir yansısı mıydı? Fiziksel, fizyolojik ve anatomik açıdan bakıldığında konuşabilmesi ve parmaklarının arasında bir kalemi tutabilmesi birinci olasılığı destekliyordu. Fakat yine de Norbert'te ona dokunacak, mesela elini eline değdirecek olsa havanın içinden geçeceği kanısı ağır basıyordu. İçinde bu konuya kesinlik kazandırmak için tuhaf bir dürtü hissediyordu, aynı zamanda duyduğu büyük bir ürküntü de onu bunu tasarlamaktan bile

alıkoyuyordu. Çünkü her iki olasılığın doğrulanmasının da korku verici bir şeyleri beraberinde getireceğini hissediyordu. Elinin maddeselliği onu dehşete düşürecek, maddesiz olması ise büyük bir acı verecekti.

Bu, bilimsel ifadesiyle deneyden geçirilmeden çözülmesi olanaksız problemle sonuçsuzca uğraşırken öğle sonrasında çevrede yaptığı uzun yürüyüşle Monte Sant'Angelo'nun Pompei'nin güney tarafında yükselen yamaçlarına varmıştı ve beklenmedik bir biçimde burada sakalları artık kırlaşmış yaşlıca bir beyle karşılaştı; donanmış olduğu çeşitli gereçlere bakılırsa güneşten ısınmış bir yamaçta araştırma yapan bir zoolog veya botanikçiydi muhtemelen. Norbert iyice yanına yaklaştığında başını ona doğru çevirdi, bir an şaşkınlıkla baktıktan sonra şunları söyledi: "Bir *Faraglionensis* sizin de ilginizi çekiyor mu? Bunu hiç tahmin etmezdim, ama onlarla sadece Capri'deki Faraglioni'de değil de, anakarada da sık sık karşılaşmak şimdi bana da kesinlikle mümkün görünüyor. Meslektaşım Eimer'in önerdiği yöntem gerçekten iyi, pek çok kez büyük bir başarıyla uyguladım. Lütfen hiç hareket etmeyin..."

Adam konuşmayı bıraktı, sakınarak ileriye doğru birkaç adım daha attı ve yere uzanarak uzun bir ot sapından yapılmış küçük bir kapanı, bir kertenkelenin mavimsi ışıltılar yayan başının göründüğü kaya yarığına doğru tutarak hareketsiz kaldı. O böyle hiç kıpırdamadan uzanırken Norbert Hanold adamın arkasında ses çıkarmadan döndü ve geldiği yoldan geri yürüdü. Emin olamıyordu, sanki kertenkele avcısının yüzü daha önce de bir kez gözlerinin önünden geçmiş gibiydi, iki otelden birindeydi herhalde, adamın söyledikleri de buna işaret ediyordu. İnsanların Pompei'ye varmak için o kadar uzun bir yola nasıl çıkınca tuhaf beklentilerle çıktıkları inanılır gibi değildi; Norbert kapan kuran adamdan bu kadar çabuk kurtulabildiği ve düşüncelerini tekrar bedenli mi bedensiz mi meselesi üzerinde yoğunlaştırabildiği

için dönüş yolunda hoşnuttu. Ne var ki bir ara saptığı ara yol yanlış bir dönüş yapmasına neden olarak onu, boylu boyunca uzanan eski kent duvarlarının batı kısmına değil de doğu ucuna vardırdı. Daldığı düşünceler içinde yaptığı hatayı ancak ne Diomed'e ne de Hotel Suisse'e benzeyen bir binanın önüne vardığında fark etti. Fakat bunun üzerinde de bir işletme tabelası vardı, yakınlarda büyük Pompei amfiteatrının kalıntılarını fark etti ve eski bilgilerinden aklına amfiteatr yakınlarında bir pansiyon daha bulunduğu geldi; istasyona uzak konumu nedeniyle genellikle fazla müşterisi olmayan "Albergo del Sole" kendisinin de gelmediği bir yerdi. Yolda terlemişti, üstelik zihninde dönüp duran belirsiz düşünceler de durulmamıştı, böylece açık kapıdan içeriye girdi ve o anda yüksek kan basıncına iyi geleceğini düşündüğü bir şişe maden suyu ısmarladı. Mekânda sürüler halinde toplanmış karasineklerin dışında başka müşteri yoktu elbette, boş duran işletmeci de yolu yanlışlıkla buraya düşmüş konukla girdiği sohbetten, kendi yerini ve burada sunduğu antik kentten çıkarılmış buluntuları övmek için yararlandı. Pompei çevresinde bazı kişilerin satışa sundukları objelerden tek birinin bile orjinal değil, aksine hepsinin taklit olduğunu ima ederek buna karşın kendisinin az sayıda buluntuyla yetinip konuklarına kesinlikle sahici parçalar sunduğunu belirtti. Çünkü o sadece gün yüzüne çıkarılmalarını bizzat izlediği parçaları alıyordu ve anlattıklarının devamında, sonun kaçınılmaz olduğunu fark ettiklerinde birbirlerine sımsıkı sarılarak ölümü karşılamış genç âşıkların forum yakınlarında ortaya çıkarılışına da tanık olduğu anlaşıldı. Norbert bundan bahsedildiğini daha önce de duymuş, düş gücü yüksek bir anlatıcının uydurduğu bir hikâye olarak kabul edip omuz silkip geçmişti, şimdi de otelci kızın kalıntılarının yanında külden çıkarılmış, üzeri yeşil pas bağlamış metal bir broşu kanıt olarak önüne koyduğunda aynı şeyi yaptı. Ama bir kere yolu buraya düştükten sonra Norbert broşu kendi eline

aldığında düş gücü üzerinde öylesine baskın geldi ki, adam İngilizler için belirlediği fiyatı talep ettiğinde hiç karşı çıkmadan ödedi ve edindiği bu parçayla birlikte Albergo del Sole'yi alelacele terk etti. Giderken bir kez daha arkasına baktığında otelin üst katında açık bırakılmış bir pencerenin içinde bir su bardağına konmuş beyaz çiçeklerle kaplı bir çirişotu dalının aşağıya doğru sarktığını gördü ve mezarlık çiçeğini gördüğü anda, mantıksal bir bağlantıya ihtiyaç duymaksızın bunun yeni edindiği parçanın gerçekliğine dair bir onay olduğunu içinde hissetti.

Kent duvarları boyunca Porta Marina'ya doğru yürürken durup durup elindeki parçayı inceledi, hem heyecanlı hem de ürkekti, her şeyden önce ikili duygular içindeydi. Forum yakınlarında, birbirine sarılmış halde bulunan genç bir âşık çiftin çıkarıldığı bir masal değildi demek ki ve kendisi Gradiva'yı Apollon Tapınağı'nda ölüm uykusuna yatarken görmüştü. Fakat bu bir düştü ve şimdi bundan emindi; aslında kız forumdan daha ileriye gidip birisiyle buluşmuş ve birlikte ölmüş olmalıydı.

Parmaklarının arasında tuttuğu yeşil paslı broştan içine yayılan duygu onun Zoe-Gradiva'ya ait olduğunu ve boynunda giysisini tutturmak için kullandığını söylüyordu. O zaman kız birlikte ölmek istediği kişinin sevgilisi, nişanlısı, belki de genç karısıydı.

Norbert Hanold'un içinden broşu fırlatıp atmak geçti. Sanki korlaşmış gibi parmaklarını yakıyordu. Ya da daha doğrusu, elini Gradiva'nın elinin üstüne koyup da havayla temas ettiğini düşündüğünde duyduğu aynı acıyı veriyordu.

Yine de mantığı baskın çıktı ve istemsizce düş gücünün egemenliğine boyun eğmesini önledi. Bu ne kadar olası görünse de, broşun Gradiva'ya ait olduğuna ve genç adamın kolları arasında bulunan kızın da o olduğuna dair kesin kanıt hâlâ eksikti. Bunu görmek rahat bir nefes alabilmesini sağladı ve hava kararırken Diomed'e vardığında sağlıklı

yapısı onca saat çevrede yürüdükten sonra artık besin alma ihtiyacı içindeydi. Diomed'in, Argoslu kökenine rağmen sofraya koyduğu Sparta usulüne adapte edilmiş akşam yemeğini iştahla yerken, otele muhtemelen öğleden sonra varmış olan iki yeni konuğu fark etti. Görünüşlerinden ve konuşmalarından Alman oldukları anlaşılan bir erkekle bir kadın; her ikisinin de genç ve çekici hatlara sahip yüzlerinde ruhani bir ifade vardı; birbirlerine yönelik davranışları aralarındaki ilişkinin niteliğini ele vermiyordu, fakat Norbert ikisinin belli benzerliklerine bakarak kardeş oldukları sonucuna vardı. Bununla birlikte genç adamın sarı saçlarıyla kızın açık kumral saçları arasında renk farkı vardı; kız giysisine, köşesinden onları izleyen Norbert'in belleğinde ne olduğunu anlayamadığı bir şeyleri harekete geçiren kırmızı bir Sorrento gülü iliştirmişti. Bu ikili, yolculuğunun başından beri Norbert'te bir yakınlık duygusu uyandıran ilk kişilerdi. Küçük bir şişe şarabın başına oturmuş kulağa ne fazla yüksek gelen ne de çekingen bir fısıltı kadar alçalan bir tonda sohbet ediyorlardı; belli ki bazen ciddi, bazen neşeli konularda konuşuyorlardı, çünkü kızın dudaklarının kıyısından ara sıra ona çok yakışan ve insanda sohbete katılma isteği uyandıran hafif bir gülümseyiş geçiyordu. Ya da belki bu istek sadece, onlarla kendisinden başka bir tek Anglo-Amerikanlarla dolu bu salonda iki gün önce karşılaşmış olsaydı Norbert'te uyanabilirdi. Fakat o anda kafasından geçenleri düşündüğünde ikilinin, en küçük bir gölgenin düşmediği belli olan neşeli doğallığına çok zıt bir ruh hali içinde olduğunu anladı, onların iki bin yıl önce ölmüş birinin maddesinin ne olduğu hakkında derinlemesine fikirler yürütmek yerine hayatlarının şu anının bilmecemsi bir sorunu üzerine yılgınlığa düşmeden konuşmanın sevincini yaşadıkları açıktı. Kendi haliyle onlar arasında bir uyumluluk yoktu, kendisini onların yanında fazlalık olarak hissedecekti, ayrıca onlarla tanışmak için bir girişimde bulunmaktan da ürküyordu, çünkü onların o

açık renkli, neşeli gözlerindeki bakışların alın duvarından geçerek düşüncelerine nüfuz edebileceğinden ve yüzlerinde aklının tam yerinde olmadığını düşündüklerini belli eden bir ifade belireceğinden korkuyordu. Böylece yine odasına çıktı, bir gün önce de yaptığı gibi bir süre daha Vezüv'ün erguvani gece pelerinine bakarak pencerenin önünde durduktan sonra yatağına girdi. Aşırı yorgunluktan hemen uyudu ve düş gördü, ama tuhaf saçmalıkta bir düştü bu. Gradiva bir yerlerde güneşin altında oturmuş kertenkele yakalamak için ot sapıyla tuzak yapıyor ve bu arada da şunları söylüyordu: "Lütfen hiç kıpırdama, meslektaşım haklı, bu yöntem gerçekten iyi ve kız bunu tam bir başarıyla uyguladı."

Norbert Hanold düşünde bunun aslında tam anlamıyla bir delilik olduğunun bilincine vardı ve kurtulmak için çırpındı. Gülermiş gibi kısa bir çığlık atarak kertenkeleyi gagasında taşıyıp götüren görünmez bir kuşun yardımıyla bunu başardı da, sonra her şey yitip gitti.

* * *

Uyandığında gece düşünde, ilkbaharda gül verildiğini söyleyen bir ses duymuş olduğunu hatırladı, belki de bunu ona hatırlatan gözleriydi, çünkü pencereden bakıldığında aşağıda üzerinde kırmızı çiçeklerin ışıldadığı bir bitki görülüyordu. Genç kadının göğsüne iliştirdiği çiçeklerin cinsindendiler, aşağıya indiğinde düşünmeden birkaç çiçek koparark kokladı. Sorrento güllerinin tuhaf bir etkisi olsa gerekti, çünkü kokuları hem muhteşem, hem de tümüyle yeni ve yabancı gelmiş, ayrıca zihninde bir tür rahatlatıcı etki bırakmışlardı sanki. En azından bir gün önce kapıdaki bekçilerin karşısında duyduğu çekingenlik dağılmıştı, Pompei'ye kurallara uygun olarak ana girişten girdi, bir bahaneyle giriş ücretinin iki katını ödedi ve hemen diğer ziyaretçilerden uzaklaşmasını sağlayacak yollara saptı. Casa di Meleagro'da bulduğu

küçük eskiz defteri, yeşil broş ve kırmızı güller de yanındaydı, ancak sonuncuların kokusu kahvaltı etmeyi unutturmuştu ve Norbert'in aklı bulunduğu anda değildi, aksine sadece önündeki öğlen saatlerine yoğunlaşmıştı. Daha zamanı çoktu ve bu süreyi geçirmek maksadıyla bir zamanlar Gradiva'nın da sık sık girdiğini veya şimdilerde ara sıra ziyaret ettiğini düşündüğü evlerden kâh birine kâh diğerine girip çıktı – kızın yalnızca öğlen saatlerinde gelebildiği varsayımı biraz sarsılmıştı. Belki günün başka saatlerinde de gelmesine izin vardı, muhtemelen geceleri ay ışığında, özellikle de gülleri burnuna götürüp koklamak tuhaf bir şekilde bu tahminini güçlendiriyor ve düşündükçe bu yeni varsayım uygun ve inandırıcı geliyordu. Zira Norbert önyargılı bir kanıda ısrar etmediğine, aksine her türlü makul gerekçenin gelişmesine izin verdiğine yemin edebilirdi ve şimdi bunlardan biri yalnızca mantıklı değil, aynı zamanda arzu edilir bir biçimde kesinleşmişti. Geriye tek bir soru kalıyordu, kızla karşılaşan başkaları da onu bedensel bir varlık olarak algılayabiliyorlar mıydı, yoksa bu beceriye sahip olan sadece Norbert'in gözleri miydi? Birinci olasılık yadsınacak gibi değildi, hatta oldukça yüksekti ve bu da arzu edileni tam tersine çeviriyor, Norbert'i hoşnutsuz ve huzursuz bir ruh haline sokuyordu. Başkalarının da onunla konuşabileceği, sohbet etmek için yanına oturabileceği düşüncesi genç adamı öfkelendiriyordu, buna sadece kendisinin hakkı veya en azından bir önceliği vardı, çünkü hiç kimsenin varlığından haberdar olmadığı Gradiva'yı o keşfetmiş, her gün gözlemlemiş, içselleştirmiş, bir anlamda kendi yaşam gücünden ona aktarmıştı ve Norbert'e öyle geliyordu ki, böylece ona kendisi olmadan sahip olamayacağı bir hayat vermişti yeniden. Bu nedenle tek başına tasarruf edebileceği bir hakka sahip olduğu ve bunu herhangi başka biriyle paylaşmayı reddedebileceği duygusu içindeydi.

İlerlemekte olan gün önceki iki günden daha da sıcaktı, güneş bugün olağanüstü bir performans göstermeye niyet-

lenmiş gibiydi ve insanın, Pompei'nin su sisteminin iki bin yıl önce parçalanıp kurumuş olmasına sadece arkeolojik bakımdan değil, pratik bakımdan da yazıklanası geliyordu. Sağda solda karşısına çıkan sokak çeşmeleri bir zamanların anısını hâlâ koruyor, yoldan geçen susamış insanlar tarafından teklifsizce kullanılmış olduklarına da tanıklık ediyorlardı. Artık yok olup gitmiş su borusuna eğilmek için belli ki bir ellerini çeşmenin mermer kenarlığına dayamışlardı ve damlayan suyun taşı aşındırması gibi bu noktada giderek bir çukurluk oluşmuştu; Norbert bunu Strada della Fortuna'nın bir köşesindeyken algıladı ve Zoe-Gradiva'nın da bir zamanlar buraya elini böyle dayamış olabileceğini hayal edince elini ister istemez küçük çukurluğun içine götürdü. Ne var ki bu varsayımı anında aklından çıkardı, böyle bir şeyi düşünebildiği için canı sıkılmıştı. Seçkin bir aileden gelen Pompeili genç bir kızın davranışlarına ve yaradılışına hiç uygun bir davranış değildi bu; kızın da onlar gibi eğilip dudaklarını halktan insanların ağızlarını dayayıp içtiği su borusuna yaklaştırmış olduğunu düşünmekte aşağılayıcı bir yan vardı. Soyluluk anlamında, Gradiva'nın davranışları ve devinimleriyle sergilediğinden daha denk bir şeyle daha önce hiç karşılaşmamıştı; kızın bu inanılmaz ölçüde mantık dışı yakıştırmasını anlayabileceğini düşünerek korktu. Çünkü gözleri insanın içini görür gibiydi; Norbert onunla birlikteyken birkaç kez kızın bakışlarının, çelik parlaklığında bir sonda gibi araştırma yapmak üzere kafasının içinde bir geçit aradıkları duygusuna kapılmıştı. Bu yüzden düşüncelerinin seyrinde aptalca bir şeyler yakalamaması için çok dikkatli olmak zorundaydı.

Öğlene daha bir saat vardı, Norbert bu süreyi geçirmek için yolun diğer tarafındaki kazı yapılan evlerden en geniş alana yayılanı ve en görkemlisi olan Casa del Fauno'ya girdi. Başka hiçbir evde olmayan iki iç avluya sahipti ve bunlardan en göz alıcısındaki süs havuzunun ortasında, bir zamanlar

üstünde eve adını veren, dans eden *faun** heykelinin bulunduğu boş kaide duruyordu. Ne var ki Norbert Hanold, bilimin büyük değer atfettiği bu sanat yapıtının artık burada değil de, İskender'in Savaşı mozaiğiyle birlikte Napoli'deki Ulusal Müze'de bulunmasından dolayı en küçük bir üzüntü hissetmedi; içinde zamanın hızla geçmesinden başka ne bir niyet ne de bir istek duyuyor, bunu sağlamak amacıyla da geniş yapının içinde oradan oraya dolaşıyordu. Revaklı avludan sayısız sütunla çevrili bir başka mekâna geçiliyordu, bu ya revaklı avlunun bir tekrarıydı ya da *xystos*, yani süs bahçesi olarak düşünülmüştü; belki de o an öyle görünüyordu, çünkü Casa di Meleagro'nun şölen salonunda olduğu gibi gelincikler burasını da tümüyle kaplamıştı. Ziyaretçi zihninde dağınık düşüncelerle o sessiz terk edilmişliğin içinde dolaştı.

Fakat sonra birden adımını atmaktan vazgeçip olduğu yerde durdu, orada yalnız değildi, gözü az ileride birbirlerine olabildiğince yakın durdukları için tek kişiymiş gibi görünen iki kişiye takıldı. Norbert'i fark etmediler, çünkü sadece birbirleriyle ilgiliydiler ve sütunların arkasındaki köşede yabancı gözlerin onları keşfedemeyeceğini düşünüyor olmalıydılar. Kollarını birbirlerine dolamış, dudaklarını birleştirmişlerdi ve beklenmedik izleyici, onların dün akşam karşılaştığı ve yolculuğu boyunca ilk kez hoş bir izlenim edindiği genç kadın ve genç adam olduklarını şaşırarak fark etti. Fakat Norbert'e şu anki halleri, sarılma ve öpüşmeleri iki kardeş için fazla uzun sürmüş gibi geldi, demek ki onlar da âşık bir çift, muhtemelen yeni evli bir çifttiler, yani bir August ve bir Grete daha.

Ancak ilginç bir biçimde bu ikisi o an Norbert'in hiç aklına gelmedi ve gördüklerini de kesinlikle itici veya gülünç bulmadı, aksine çifti kendine daha yakın hissetti. Yaptık-

* Yunan mitolojisindeki kırların ve çobanların tanrısı Pan'a Roma mitolojisinde verilen ad. (ç.n.)

larını hem doğal hem de tümüyle anlaşılır buldu; bakışları hayranlık uyandıran antik bir sanat eserini izlerkenkinden çok daha büyük bir dikkatle karşısındaki canlı tabloya sabitlenmişti ve kendini daha uzun bir süre bu seyre bırakmak isterdi. Ne var ki kutsal bir alana izinsiz olarak girmiş ve gizli bir ayini bozmak üzereymiş gibi hissetti kendini; bu durumda yakalanma düşüncesiyle dehşete kapılıp telaşla arkasını döndü ve bir süre parmak uçlarında sessizce ilerledikten sonra işitme alanının dışına çıktığında aceleden soluğu kesilip kalp atışları hızlanarak kendini Vicolo del Fauno'ya attı.

* * *

Casa del Meleagro'ya vardığında öğlen olup olmadığını bilmiyordu, saatine bakmak da aklına gelmedi, bir süre eşikteki *ave*'ye bakarak kapının önünde kararsızca durdu. Korku içeriye girmesini engelliyordu ve tuhaf bir biçimde hem Gradiva'yı içeride bulamamaktan hem de onunla karşılaşmaktan aynı derecede korkuyordu; çünkü son birkaç dakikadır, ilk olasılıkta başka bir yerde daha genç bir adamla buluştuğu, ikinci olasılıkta da onu içeride aynı adamla sütunların arkasındaki basamaklarda sohbet ederken bulacağı düşüncesine kapılmıştı. Ve bu adama karşı bütün karasineklerin topuna karşı duyduğu nefretten çok daha güçlüsünü hissediyordu, o ana kadar böylesine yoğun bir içsel heyecan duyabileceğine hiç ihtimal vermemişti. Her zaman için anlamsızca bir budalalık olarak kabul ettiği düelloya şimdi aniden değişen bir ışığın altında bakıyordu; şimdi düelloyu kişisel hakları ihlal edilen, ölümüne rencide edilmiş birinin tatminkâr bir misilleme uygulamak veya anlamını yitirmiş varlığına son vermek için kullanabileceği mevcut yegâne araç olarak, doğal bir hak olarak görüyordu. Böylece içeriye girmek üzere sert bir adım attı; küstah adama meydan okumak ve Gradiva'ya da, onu daha iyi, daha değerli, böyle bir

bayağılığı asla yapamayacak biri sandığını hiç sakınmadan bildirmek istiyordu, hatta bunun için ilkinden çok daha şiddetli bir dürtü hissediyordu.

Öfkeden öylesine patlayacak gibiydi ki, ortada bunun için hiçbir neden olmamasına rağmen dilini tutamadı. Şölen salonuna kadar olan mesafeyi büyük bir telaşla geçtikten sonra kızgınlıkla bağırarak "Yalnız mısın?!" diye sordu, oysa gördükleri Gradiva'nın daha önceki iki günde de olduğu gibi basamakta tek başına oturduğuna dair hiçbir kuşku bırakmıyordu. Kız ona hayretle bakarak yanıtladı: "Öğlen saatinde burada kim olacak ki? Herkesin karnı aç ve yemekteler şimdi. Doğanın bunu benim için böyle ayarlamasından çok hoşnudum."

Ne var ki Norbert taşkın heyecanını o kadar çabuk dizginleyemediğinden farkına varmadan ve istemsizce de olsa az önce dışarıda büyük bir kesinlik olarak gördüğü varsayımları ağzından kaçırdı; biraz saçma da olsa aslında başka bir şey düşünmenin elinden gelmediğini de sözlerine ekledi. Kız aydınlık gözlerini, Norbert söyleyeceklerini bitirene kadar yüzünden ayırmadı, sonra bir parmağıyla şakağını göstererek, "Acaba sen..." dedi, ama sonra şöyle devam etti: "Bu saatlerde geleceğini tahmin etmekle birlikte buradan ayrılmamam bile bir şey bence. Ama ne yapayım bu mekânı seviyorum, ayrıca görüyorum ki, dün burada unuttuğum eskiz defterimi getirmişsin. Benden daha dikkatli olduğun için teşekkürler. Onu bana vermeyecek misin?"

Bu yerinde bir soruydu, çünkü Norbert bu yönde bir davranış göstermeden bulunduğu yerde kıpırtısız duruyordu. Muazzam bir budalalık yapıp bir de bunu devam ettirdiği, üstelik dile getirdiği kafasına dank etmişti, bunu elinden geldiğince telafi etmek için aceleyle ilerledi, defteri Gradiva'ya uzatırken mekanik bir hareketle onun yanına basamağa oturdu. Kız Norbert'in eline bakarak, "Gülleri seviyor olmalısın," dedi.

Bu sözler ona birden gülleri kopartıp yanında getirmesinin nedenini hatırlattı ve şöyle yanıtladı: "Evet... elbette, onlar benim için değil... dün sen söylemiştin ve bu gece de biri söyledi... baharda gül verilirmiş."

Kız karşılık vermeden önce belli ki kısa bir süre düşündü: "Ah, demek öyle... evet, hatırlıyorum... insan bir başkasına çirişotu değil, gül verir demek istemiştim. Davranışın gönül alıcı; benimle ilgili görüşlerin biraz daha olumluya gidiyor anlaşılan."

Kırmızı çiçekleri almak üzere elini uzattı; Norbert çiçekleri ona verirken şunları söyledi: "Önceleri buraya sadece öğlen saatlerinde gelebildiğini düşünmüştüm, ama sanırım başka zamanlarda da gelebiliyorsun... bu beni çok mutlu ediyor..."

"Bu seni niçin mutlu ediyor?"

Yüzünde anlayamadığını belirten bir ifade vardı, sadece dudaklarında belli belirsiz bir çekilme fark ediliyordu. Aklı karışan Norbert'in ağzından şu sözcükler döküldü: "Yaşıyor olmak güzel; daha önce hiç böyle hissetmemiştim... aslında sana bir şey sormak istiyordum."

Göğüs cebini karıştırdı ve bulduğunu çıkarırken sözlerine devam etti: "Bu broş bir zamanlar senin miydi?"

Kız yüzünü biraz ondan yana çevirip baktıktan sonra başını salladı. "Hayır, anımsayamıyorum. Zaman hesabı yaparsak bu imkânsız değil herhalde, çünkü sanırım olsa olsa bu yılın ürünü. Yoksa Güneş'te mi buldun bunu? Bu güzel yeşil cila bana tanıdık geliyor, sanki daha önce görmüşüm gibi."

Norbert elinde olmadan tekrarladı: "Güneşte mi?.. Nasıl yani?"

"Burada Sole deniyor oraya, bu türden şeyler yapıyorlar. Broş, yanında arkadaşıyla birlikte sanırım forum yakınlarında ölüp kalmış genç bir kıza ait olmalı, değil mi?"

"Evet, kız yanındaki adamın kolları arasındaymış..."

"Ah, öyle mi?.."

Belli ki kullanmayı sevdiği bu sözcükler Gradiva'nın diline yerleşmişti, sonra bir an sessiz kaldı ve şöyle devam etti: "Bu yüzden mi broşu benim taktığımı düşündün? Ve bu seni... nasıl ifade etmiştin daha önce?.. Mutsuz mu etti?"

Norbert'in kendini müthiş rahatlamış hissettiği görülüyordu ve bunu sözleriyle de belli etti: "Bunu duyduğuma çok sevindim... çünkü broşun sana ait olabileceği düşüncesi bende... bende baş dönmesi yarattı."

"Bu sende alışkanlık haline gelmeye başlıyor sanki. Bu sabah kahvaltı etmeyi mi unuttun yoksa? Açlık bu tür nöbetleri kolayca ağırlaştırabilir, benim böyle bir sorunum yok, ama öğle saatlerinde burada olmayı sevdiğim için hazırlıklı gelirim. Başındaki dönmeyi biraz olsun gidermeye faydası olacaksa yiyeceğimi seninle paylaşabilirim..."

Giysisinin cebinden saman kâğıdına sarılmış bir parça francala çıkarıp ikiye böldü, bir parçasını Norbert'in eline tutuşturdu, diğerini görülür bir iştahla yemeye başladı. Bunu yaparken olağanüstü zarif ve kusursuz dişleri dudaklarının arasından bir inci ışıltısıyla görünmekle kalmıyor, aynı zamanda ekmeğin kabuğunu ısırırken hafifçe çıtırdatıyorlardı, öyle ki bedensiz bir görüntü değil, aksine gerçekten maddesel yapıda oldukları izlenimi bırakıyorlardı kesinlikle. Ayrıca kızın kahvaltı etmenin unutulduğuna ilişkin tahmini de büyük olasılıkla doğruydu, ekmeğini mekanik hareketlerle yiyen Norbert bunun zihninin berraklaşması yönünde kesinlikle olumlu bir etkisi olduğunu hissetti. Bir süre ikisi de konuşmadan kendilerini sessizce aynı yararlı eyleme bıraktılar, ta ki Gradiva şunları söyleyene kadar: "Seninle iki bin yıl önce de bir kez böyle oturup birlikte ekmek yemişiz gibi geliyor bana. Sen hatırlamıyor musun?"

Norbert hatırlamadı, fakat şimdi kızın böylesine sonsuzca uzak bir geçmişten söz etmesine hayret etti, çünkü beslenmeyle zihninin güçlenmesi beyninde bir değişime yol açmıştı. Şimdi kızın bunca uzun zaman önce Pompei'de dolaşmış

olabileceği varsayımı sağlıklı mantığıyla uyuşmamaktaydı. Şu anda onunla ilgili her şey Norbert'e kızın yirmi yaşından daha fazla olamayacağını söylüyordu. Yüzünün biçimi ve teninin rengi, dalgalı kahverengi saçlarının olağanüstü albenisi ve kusursuz dişleri, ayrıca en küçük bir lekenin gölgelemediği açık renk giysisinin onca zaman lav külleri içinde kalmış olabileceği de çok aykırı bir varsayımdı. Norbert algılarıyla ilgili bir kuşkuya kapılmıştı, gerçekten uyanık olarak orada mı oturuyor, yoksa Gradiva'nın rölyefini seyrederken uykuya daldığı çalışma odasında Pompei'ye gittiğini, onunla canlı biri olarak karşılaştığını ve daha da ötesi Casa di Meleagro'da yan yana oturduklarını düşünde mi görüyor, bilemiyordu. Çünkü kızın gerçekten hâlâ yaşadığını veya tekrar canlandığını herhalde ancak bir düşte görebilirdi; bu doğa yasalarına aykırıydı.

Az önce kızın, iki bin yıl önce bir keresinde ekmeklerini paylaştıklarını söylemesi de tuhaftı doğrusu. Böyle bir şeyi hiç hatırlamıyordu ve düşünde bile aklından geçmemişti.

Kızın sol elinin zarif parmakları dizlerinin üstünde dinleniyordu; çözümsüz bir bilmecenin anahtarı onların arasındaydı.

Adi sinekler, Casa di Meleagro'nun şölen salonunda bile küstahlığa ara vermiyorlardı; Norbert bir tanesinin karşısındaki sarı sütunun üzerinde düşkünce ve hırslı bir arayış içinde bir aşağı bir yukarı koşuşturduğunu gördü; şimdi de burnunun dibinde vızıldıyordu.

Ne var ki, kızın daha önce sorduğu birlikte ekmek yediklerini hatırlayıp hatırlamadığı sorusuna bir yanıt vermesi gerekiyordu ve birden ağzından şu sözler çıktı: "Karasinekler o zaman da şimdiki gibi insanın hayatını karartacak kadar eziyet ediyorlar mıydı?"

Kız ona hiçbir şey anlamadığını belli eden bir şaşkınlıkla bakarak tekrarladı: "Karasinekler mi? Şimdi de aklına sinekler mi üşüştü?"

O sırada kara musibet kızın eline kondu, en küçük bir tepki bile vermediğine göre sineği henüz hissetmemişti. Ne var ki bu görüntü genç arkeoloğun içinde, bir ve aynı hareketi yapmak için iki güçlü dürtüyü buluşturdu. Elini birden havaya kaldırıp hızla indirerek sineğin ve yanında oturan kızın elinin üstüne hiç de hafif olmayan bir şaplak patlattı.

Ancak bu darbeden sonra içini idrak, şaşkınlık ve her şeye rağmen sevinçli bir korku kapladı. Darbesi boşluğu yarıp geçmemişti, soğuk ve katı bir şeye de isabet etmemişti, aksine sahici, canlı ve sıcak bir insan eli olduğu kuşkuya yer bırakmayan bu el belli ki tam bir şaşkınlıkla bir an için kendi elinin altında kıpırtısız kalmıştı. Fakat sonra kız elini sertçe çekerek, "Sen düpedüz delisin Norbert Hanold!" dedi.

Norbert'in Pompei'de hiç kimseye söylemediği adı Gradiva'nın dudaklarından öylesine kolay, emin ve net bir biçimde çıkmıştı ki bu kez de adın sahibi daha fazla korkarak oturduğu basamaktan ayağa fırladı. O sırada sütunlu avluda fark edilmeden yaklaşan ayak sesleri işitildi, Norbert'in şaşkın bakışlarının karşısında Casa di Fauno'daki, cana yakın bulduğu âşık çiftin yüzleri belirdi ve genç kadın büyük bir şaşkınlıkla bağırdı: "Zoe! Sen de mi buradasın? Yoksa sen de mi balayı gezisindesin? Bana bu konuda tek kelime yazmamıştın ama!"

* * *

Norbert kendini tekrar dışarıda Strada di Mercurio'da Casa di Meleagro'nun önünde buldu. Buraya nasıl geldiğinin farkında değildi; zihninde aniden çakan bir şimşekle aydınlanmış gibi genç çifte, dostça selamladıkları, az önce kendisine adı ve soyadıyla hitap etmiş olan kıza, en çok da kendine karşı gülünç düşmemek için yapabileceği tek şeyin bu olduğunu içgüdüsel olarak kavramıştı herhalde. Çünkü Norbert hiçbir şey anlamamış olsa da, bir noktayı tartış-

masız kabul etmek zorundaydı. Gradiva görüntüden ibaret değildi, maddesel bir bedene, sıcak ellere sahipti ve kuşku götürmez bir gerçeği dile getirmişti; Norbert son iki gündür tam anlamıyla deli gibiydi. Hem de aklının başında olmadığı bir düşteyken değil, doğanın insana mantık çerçevesinde kullanması için verdiği gözleri ve kulakları açıkken bu haldeydi. Diğer şeyleri kavrayamadığı gibi bu duruma nasıl geldiğini de kavrayamıyordu, sadece bir şekilde denetimi ele alarak belki de değerli olabilecek bir şeyi karşıtına çeviren bir altıncı hissin işe karıştığına dair karanlık bir sezgi içindeydi. Bu meseleyi hiç olmazsa biraz daha aydınlatabilmek için derinlemesine düşünmek üzere kimsenin uğramadığı sessiz bir yere ihtiyacı vardı; fakat ilk dürtüsü gözlerini, kulaklarını ve diğer duyu organlarını amaca uygun olarak kullananların erişim alanından bir an önce uzaklaşmak yönündeydi.

O sıcak elin sahibesine gelince, yüzünde beliren ilk ifadeye bakılırsa Casa di Meleagro'daki önceden kestirilemeyen beklenmedik ziyaret onun için de hoş bir sürpriz olmamıştı. Fakat bir an sonra aydınlık yüzünde bu ifadeden eser kalmadı; kıvrak bir hareketle ayağa kalktı, elini genç kadına doğru uzatarak sorusunu yanıtladı: "Ah, ne güzel oldu Gisa, tesadüflerin de bazen hoşluklar hazırladığı oluyor. Demek iki haftalık kocan karşımda, öyle mi? Onu kendi gözlerimle görüp tanıdığım için sevindim, ayrıca her ikinizin halinden de mutluluk dileklerimin yerini sonradan geçmiş olsun dileğinin almayacağı belli oluyor. Böyle çiftler Pompei'de bu saatlerde öğlen yemeğine oturmuş olurlar; siz ana girişe yakın bir yerde kalıyorsunuz herhalde, bugün öğleden sonra ziyaretinize gelirim. Evet, mektupta sana bir şey yazmadım, ama bu yüzden bana kırılmamalısın, çünkü gördüğün gibi ben senin elindeki gibi bir yüzük takma ayrıcalığına erişmedim henüz. Buranın havasının insanın hayal gücü üstünde güçlü bir etkisi var, sende de bunu fark ettim; ama fazlasıyla gerçekçi yapmasından iyidir elbette. Az önce yanımızdan

ayrılan beyefendi de tuhaf bir takıntıdan mustarip, beyninin içinde bir sineğin vızıldadığını sanıyor gibi geldi bana, gerçi herkesin kafasında vızıldayan bir böcek var muhtemelen. Zorunlu derslerimden olduğu için böcekbilimden biraz anlarım, bu gibi durumlarda az da olsa faydası dokunuyor. Biz babamla birlikte Sole'de kalıyoruz, onun da aklına, ani bir ilhamla birlikte beni de yanında buraya getirmek gibi güzel bir fikir geldi, ama Pompei'de kendi kendimi oyalamam ve ondan bir talepte bulunmamam koşuluyla. Burada kendi başıma da ilginç bir şeyleri ortaya çıkarabilirim herhalde, diye düşündüm ben de. Böyle bir şey bulacağımı –seninle karşılaşma mutluluğundan söz ediyorum– aklımdan bile geçirmemiştim tabii. Ama ne yapıyorum ben, eski bir arkadaşla karşılaşıldığında yapıldığı gibi zamanı gevezelikle tüketiyorum – gerçi o kadar da eski değiliz henüz. Saat ikide babam güneşin altında dolaşmayı bırakıp yemeğe oturmak üzere Sole'ye döner, ben de yemekte ona eşlik ederim, bu yüzden yanında daha fazla kalamayacağım maalesef. Casa di Meleagro'yu bensiz de gezebilirsiniz nasılsa; gerçi pek anlamıyorum ama, öyle sanıyorum. *Favorisco signor! A rivederci Gisetta!** Bu kadar İtalyanca öğrendim artık, zaten daha fazlasına da ihtiyaç duymuyor insan. Daha fazlası gerekirse kendiniz uydurabiliyorsunuz – lütfen, hayır, *senza complimenti!***"

Son sözlerini genç kocanın kendisine eşlik etmek istediğini belli eden nazikçe bir jesti üzerine söylemişti. Kız kendisini büyük bir canlılık ve rahatlıkla, beklenmedik koşullarda karşılaşılan yakın bir arkadaş karşısında uygun düşecek sözlerle ifade etmişti, ama yine de o anda yanlarında daha fazla kalamayacağını açıklamasının aciliyetini belli eden olağanüstü bir aceleyle davranmıştı. Böylece Norbert Hanold'un yanlarından ayrılmasının üzerinden daha birkaç

---

* İzninizle beyefendi! Görüşürüz Gisetta! (ç.n.)

** Rahatsız olmayın. (ç.n.)

dakika geçmeden o da Casa di Meleagro'dan ayrılıp Strada di Mercurio'ya çıkmıştı. Öğle saatine uygun biçimde sokak oradan oraya yayıla yayıla dolaşan bir kertenkele dışında boştu ve yolun kenarında duran kız belli ki bir an için aklından geçen bir düşünceye takıldı. Sonra çevik adımlarla Herculaneum Kapısı'na yöneldi, Vicolo di Mercurio ile Strada di Sallustio'nun kesiştiği yerde geçit taşlarından zarafetle süzülerek Gradiva yürüyüşüyle geçip çabucak Porta Escolanese'nin iki yan duvarının kalıntılarına vardı. Bunun ardında mezarlık yolu uzanıyordu, fakat yirmi dört saat önce genç arkeolog aynı araştıran bakışlarla aşağıya doğru bakarken olduğu gibi parlak güneş ışınları altında bembeyaz ışıyarak değil. Güneş bugün öğle öncesinde yeterince iyi iş çıkardığı fikrine kapılmış gibiydi; daha da yoğunlaşacağı belli olan gri bir sis perdesiyle örtünmüştü, bunun sonucu olarak Strada de'Sepolcri'nin kenarlarında orada burada büyümüş serviler de alışılmadık koyulukta renkleri ve keskin kontürleriyle gökyüzüne doğru yükseliyordu. Dünkünden çok farklı bir görüntüydü bu; her şeyi sarmalayan gizemli ışımalar eksikti sadece; adına yaraşan ölü bir çehre sergileyen cadde de kasvetli bir netlikte uzanmaktaydı. En sonunda görülen yegâne devinim bu izlenimi bozmadı, aksine daha da vurguladı, sanki Villa Diomedes çevresinde mezarını arayan bir hayaletin gölgesi mezar anıtlarından birinin içinde gözden kaybolmuştu.

Casa di Meleagro'dan Albergo del Sole'ye giden en kısa yol değildi burası, aksine tam aksi istikametti, fakat Zoe-Gradiva sonradan öğle yemeği saatinin o kadar da yaklaşmadığını fark etmiş olmalıydı. Çünkü Herculaneum Kapısı'nda kısaca durakladıktan sonra her adımda arkada kalan ayağının tabanını neredeyse dik koruma getirerek Mezarlık Yolu'ndaki lav taşlarının üzerinde yürümeye devam etti.

* * *

Günümüz insanlarının, azat edilmiş bir köle olan ve kentin eskiden burada bulunan kesiminin yöneticiliğine kadar yükselen Marcus Arrius Diomedes'in kendisi, ailesi ve eski efendisi Arria için yakınına yaptırdığı bir mezar anıtına dayanarak böyle adlandırdığı Villa Diomedes, çok geniş bir alana yayılıyordu ve Pompei'nin batışının hikâyesinin düş gücü ürünü olmayan, son derece ürkünç ve gerçek bir bölümünü barındırıyordu. Yukarı kısmı yaygın bir yıkıntılar karmaşasından oluşuyordu, daha aşağıda çukurda bulunan sağlam kalmış bir sütunlu revakla çevrili olağanüstü büyüklükte bir bahçenin ortasında küçük bir tapınağın ve çeşmenin belli belirsiz kalıntıları vardı, daha da aşağıda bulunan iki merdiven sadece loş bir ışığın kasvetle aydınlattığı dairesel yapıdaki tonozlu mahzen geçidine götürüyordu. Vezüv'ün lavları buraya kadar ulaşmıştı; on sekiz kadın ve çocuğun iskeleti bulunmuştu burada da; korunacak bir yer arayışıyla alelacele toparladıkları erzakla birlikte yarı yeraltındaki geçide kaçmışlar ve bu yanıltıcı sığınak hepsine mezar olmuştu. Başka bir yerde, evin sahibi olduğu sanılan dumandan boğulmuş bir kişi serilip kalmıştı; parmaklarının arasında tuttuğu anahtara bakılırsa kapalı bahçe kapısından çıkarak kaçmak istemişti. Onun hemen yanında, önemli miktarda altın ve gümüş sikke taşıyan birinin, muhtemelen bir hizmetçinin, çömelmiş haldeki iskeleti vardı. Katılaşmış külde felaketzedelerin bedenlerinin şekli kalmıştı; tülsü narin kumaştan giysisi olan bir kızın boynunun, omuzlarının ve alımlı göğsünün burada bulunan kalıbı Napoli'deki Ulusal Müze'de bir camekânda korunuyordu.

Görevine sadık her Pompei ziyaretçisinin yolu Villa Diomedes'e en azından bir kez kaçınılmaz olarak düşerdi, ne var ki şu öğlen saatinde o geniş ıssızlığı içinde büyük olasılıkla hiçbir meraklıyı barındırmadığını varsaymak mümkündü, böylece Norbert Hanold'a da son zihinsel ih-

tiyaçları için en uygun sığınak olarak görünmüştü. Acilen bir mezar ıssızlığına, sessiz soluksuz bir suskunluğa ve kıpırtısız bir dinginliğe ihtiyacı vardı, fakat Norbert'in kan dolaşımındaki zorlayıcı huzursuzluktan bu sonuncuya karşı sıkı bir itiraz yükseliyordu, öyle ki zihni kendi talebini savunurken, ayaklarını dürtülerinde serbest bırakacak bir uzlaşma sağlaması gerekmişti. Böylece buraya geldiğinde önce sütunların etrafında dolaştı, bu esnada bedensel dengesini korumayı başardı ve zihinsel dengesini de normale döndürmeye çalıştı. Ne var ki bunu uygulamanın niyet etmek kadar kolay olmadığını gördü; ancak şöyle veya böyle bedeni tekrar can kazanmış Pompeili genç bir kadınla yan yana oturduğuna inanmasının tümüyle anlamsız ve mantıksız olduğunu kuşku götürmez biçimde idrak etti ve çılgınlığını böylesine net görmesi de akıl sağlığına tekrar kavuşma yolunda tartışmasız sağlam bir adım oldu. Fakat yine de her zamanki haline tamamen dönmüş değildi, çünkü her ne kadar Gradiva'nın sadece cansız bir kabartma olduğunu kavramış olsa da, şu anda yaşadığı da kuşku götürmezdi. Bu çürütülemez biçimde kanıtlanmıştı, sadece kendisi değil, başkaları da onu görmüş, adının Zoe olduğunu bilmiş ve kendileri kadar canlı bir varlık olarak onunla konuşmuşlardı. Fakat öte yandan kız da onun adını biliyordu ve bunu da ancak varlığının doğaüstü yetilerine bağlamak mümkündü; kızın bu ikili doğası aklı yeniden başına gelen Norbert için hâlâ bir bilmeceydi. Ne var ki bu uzlaşmaz ikilem kendi içindeki bir benzeriyle buluşmaktaydı, çünkü Zoe-Gradiva'yla herhangi bir yerde tekrar karşılaşma tehlikesine maruz kalmamak için iki bin yıl önce burada, Villa Diomedes'de lav altında kalanların arasında olmayı ısrarla arzularken, aynı zamanda da yaşadığı ve dolayısıyla onunla bir yerlerde tekrar karşılaşabileceği için olağanüstü bir sevinç duyuyordu. Bu ikilem, bayağı ama yerinde bir benzetmeyle kafasının içinde değirmen kanadı gibi dönüp

duruyor, kendisi de aynı şekilde revaklı geniş avlunun etrafında dolaşıp duruyordu, ama bunun kafasındaki çelişkinin aydınlanmasına hiçbir yararı olmuyordu. Aksine çevresindeki ve içindeki her şeyin giderek daha da karardığına dair belirsiz bir duyguya kapılmıştı.

Avlunun dört köşesinden birini döndüğü sırada aniden irkildi. Beş altı adım ötesinde, oldukça yüksekte kalan bir duvar kalıntısının üstünde, burada küllere gömülüp kalmış genç kızlardan biri oturuyordu.

Hayır, mantığı bu saçmalığı kabul etmiyordu. Gözleriyle de, içindeki adını koyamadığı başka bir şeyle de kavramıştı ki bu Gradiva'ydı. Daha önce basamağın üstünde oturduğu gibi şimdi de duvar yıkıntısının üzerinde oturuyordu, sadece epey yüksekte olduğu için giysisinin etek uçlarının altında kum rengi ayakkabılar içinde serbestçe sallanan zarif ayakları narin ayak bileklerine kadar görünüyordu.

Norbert'in ilk güdüsel tepkisi iki sütunun arasından koşarak bahçeden dışarı kaçmaya yönelikti; daha yarım saat önce dünyada en çok korktuğu şeyle aniden karşılaşmıştı, kız açık renkli gözleriyle ona bakıyordu ve Norbert dudaklarının alaycı bir gülümseyişle kıvrılmaya hazırlandığı izlenimine kapıldı. Ancak kız bunu yapmadı, aksine o bildik sakin sesiyle dudaklarının arasından şu sözler döküldü: "Dışarıda ıslanırsın."

Norbert yağmur yağdığını ancak o zaman fark etti, ortalık bu yüzden kararmıştı. Bu kuşkusuz çevresindeki ve Pompei'deki tüm bitkilerin yararınaydı, fakat bir insanın da bundan yararlanacağı varsayımında gülünç bir yan vardı ve o anda Norbert Hanold için kendini küçük düşürmek ölümden beterdi. Bu yüzden kaçma girişiminden ister istemez vazgeçerek çaresizlik içinde şimdi bir sabırsızlığa işaret eder gibi karşısında hafif hafif sallanan iki ayağa baktı. Bu görüntünün de düşünceleri üzerinde onları ifade edebileceği

kadar berraklaştırıcı bir etkisi olmadığından o zarif ayakların sahibesi bir kez daha söze girdi: "Tam bana sineklerden –veya kafanın içindeki bir sinekten– söz etmek isterken konuşmamız bölündü, senin burada bilimsel bir araştırma yaptığını sanıyordum. Elimin üstündeki sineğe isabet ettirip öldürmeyi başardın mı?"

Son sözcükleri dudaklarının kenarında bir gülümseme ifadesiyle söylemişti, ama korkulacak bir yanı olmayan hafif ve çekici bir gülümsemeydi bu. Tam tersi sorunun yöneltildiği kişiye konuşma gücü bağışlamıştı, sadece genç arkeolog bir anda kıza yanıt verirken hangi şahıs zamiriyle hitap edeceğini şaşırdı. Bu ikilemden kurtulmak için hiçbirini kullanmamayı tercih etti: "Ben... nasıl söylesem... zihinsel bir karmaşa içindeydim ve o şekilde... öylesine saçma bir şeyi nasıl yapabildiğimi ben de anlamıyorum... vurduğum için özür diliyorum, ama elin sahibinin densizliğimi yüzüme vururken nasıl olup da ismimle hitap edebildiğini de anlamıyorum."

Gradiva'nın ayaklarının kıpırtısı kesildi ve ikinci şahıs zamirini kullanmaya devam ederek karşılık verdi: "Algın hâlâ o kadar açılmamış demek ki Norbert Hanold. Ama senin bu haline uzun zamandır alıştığım için hayret etmeyeceğim. Aynı deneyimden tekrar geçmek için Pompei'ye kadar gelmem gerekmezdi, sen bunu bana yüz mil yakınımdan da kanıtlayabilirdin."

"Yüz mil yakınından mı?" diye bir şey anlamadan ve kekeleyerek sordu genç adam. "Yani nerede?"

"Evinin hemen çaprazında, köşedeki evde, penceremde bir kanarya kafesi var."

Son sözcükler çok uzaklarda kalmış bir anı gibi Norbert'in içindeki bir şeyleri harekete geçirdi ve sordu: "Bir kanarya mı?.." Sonra iyice kekeleyerek devam etti: "Öten... öten... bir kanarya mı?"

"Kanaryalar öter, özellikle de ilkbaharda, güneş yeniden ısıtmaya başladığında. O evde babam oturuyor, zooloji profesörü Richard Bertgang."

Norbert Hanold'un gözleri o güne kadar hiç açılmadığı ölçüde açıldı ve sözcüğü yineledi: "Bertgang... o halde siz... siz de... Bayan Zoe Bertgang'sınız, öyle mi? Ama o çok farklı görünüyordu."

Kızın ayakları yine hafifçe sallanmaya başladı ve Bayan Zoe Bertgang şöyle karşılık verdi: "Eğer birbirimize siz diye hitap etmeyi daha uygun buluyorsan ben de buna uyarım, ama diğerini daha doğal buluyorum. Eskiden arkadaşken her gün birbirimizle oynadığımız, arada bir de değişiklik olsun diye itişip kakıştığımız zamanlar daha mı farklı görünüyordum, artık hatırlamıyorum. Fakat son yıllarda bana bir kez olsun dikkatle bakmış olsaydınız, artık uzun zamandır böyle göründüğümü belki de fark ederdiniz. Ah, birden gök yarıldı sanki, sırılsıklam olacaksınız orada."

Sabırsızlığının –ya da bulunduğu ruh hali neyse onun– tazelendiğine işaret eden yalnızca ayakları değildi, sesinin tonuna da biraz öğretmence bir aksilik karışmış ve bu yüzden Norbert azarlanıp ağzının üstüne bir tokat yemiş irice okul çocuğu durumuna düştüğü duygusuna kapılmıştı. Bu ruh hali onu yeniden sütunların arasından bir kaçış yolu aramaya yöneltti, Bayan Zoe'nin tarafsızca yaptığı son uyarı bu yöndeki bir hareketin üzerine gelmişti. Ayrıca tartışmasız yerinde bir uyarıydı, çünkü o sırada dışarıda olan bitenler için "gök yarıldı" demek bile yetersiz kalıyordu aslında. Campania topraklarına acıyıp da yaz susuzluğunu pek nadir gideren tropik bir sağanak, düşey darbelerle yeri döverken, dışarıda sanki gökyüzünden Tiran Denizi Villa Diomedes'in üzerine boşanıyormuş gibi uğuldayarak ceviz iriliğinde inciler gibi ışıldayan milyarlarca damladan oluşmuş sıkı bir duvar örüyordu. Bu durum Norbert Hanold'un açık alana kaçmasını imkânsız kıldığı için onu re-

vağın altındaki dershanede kalmak zorunda bırakınca zeki ve zarif çehreli genç öğretmen de kısa bir aradan sonra bu mahkûmiyetten yararlanıp pedagojik saptamalarda bulunmaya devam etti:

"Bir zamanlar, insanların bizi neden bilmem 'ergen' olarak nitelendirdiği yıllarda, aslında size karşı tuhaf bir bağlılık geliştirmiştim ve bu dünyada asla daha iyi bir arkadaş bulamayacağıma inanıyordum. Annem de, kız ya da erkek kardeşim de yoktu zaten, babam içinse alkole yatırılmış bir kör solucan benden daha ilginçti ve insanın, buna kızları da katıyorum, düşüncelerini ve onların açtığı alanları doldurabilecek bir şeyleri olmalı. O zamanlar benim için bu sizdiniz; fakat arkeoloji size el koyunca keşfettim ki, sen –kusura bakmayın ama, yeni kibarlığınız bana çok yavan geliyor, ayrıca ifade etmek istediğim şeylere de hiç uygun düşmüyor– söylemek istediğim, sen beni görecek gözleri, bana seslenecek bir dili olmayan ve bende yerleşip kalan çocukluk anılarımızın hiçbirini anımsamayan tahammül edilmez birine dönüşmüştün, en azından benim için. Herhalde bu yüzden eskisinden farklı görünüyordum, çünkü ne zaman bir toplulukta bir araya gelsek, daha geçen kış olduğu gibi, beni görmedin, hele sesini hiç duyamadım; gerçi bu özellikle bana yönelik bir davranış değildi, diğer herkese de aynı şekilde davranıyordun. Ben senin için havadan farksızdım ve sen eskiden sık sık çekiştirdiğim sarı saçlarınla içi doldurulmuş, sıkıcı, kuru ve dilsiz bir kakadudan farksızdın ve aynı zamanda bir arkeopteriks –fosili bulunan o tufandan önce yaşamış canavar kuşun adı buydu sanırım– kadar gösterişliydin. Lakin kafanın içinde de, benim Pompei'de kazılarda bulunmuş ve tekrar hayata dönmüş olduğumu düşünecek kadar gösterişli bir düş gücü gizlendiğini bilmiyordum – bunu senden beklemezdim ve birden umulmadık biçimde karşıma çıktığında kuruntularının nasıl akıl almaz bir saplantı yarattığını anlamak epey çaba gerektirdi. Son-

ra eğlenceli olmaya başladı ve tüm çılgınlığına rağmen beni fazla rahatsız etmedi. Çünkü söylediğim gibi senden böyle bir şey beklemiyordum."

Böylece sözünü sakınmadan yaptığı, ayrıntılı ve öğretici bir cezaya benzeyen konuşmasını bitiren Bayan Zoe Bertgang'ın yüz ifadesi ve ses tonu sonunda biraz olsun yumuşamıştı. Bu esnada rölyefteki Gradiva'yla benzerliği de gerçekten ilginçti. Sadece yüz hatları, endamı, zekice bakan gözleri, alımlı dalgalı saçları, Norbert'in defalarca izlediği muhteşem yürüyüşü değil, ayrıca kıyafeti, krem rengi ince kaşmirden dokunmuş yumuşak ve bol dökümlü giysisi ve eşarbı da genel görünümündeki olağanüstü benzerliği bütünlüyordu. İki bin yıl önce Vezüv'ün lavları altında kalmış Pompeili bir kadının zaman zaman tekrar canlanıp ortalıkta dolaşabileceğine; konuşup, resim çizip yemek yiyebileceğine inanmak büyük bir çılgınlıktı elbette, fakat inanmak mutlu ediyorsa bu her zaman inanılmaz pek çok şeyin göze alınmasını da sağlıyordu. Ayrıca bütün koşullar dikkate alındığında Norbert Hanold'un aklının başından gitmesini değerlendirirken, iki gün boyunca Gradiva'nın yeniden canlandığını düşünecek kadar çılgınlaşmasını mazur gösterecek bazı hafifletici nedenlerin bulunduğunu da tartışmasız kabul etmek gerekirdi.

Revak çatısının altında ıslanmadan duruyor olmasına rağmen, tepesinden aşağı bir kova su boca edilmiş sırılsıklam bir köpekle karşılaştırılması da pek yersiz olmazdı. Böyle soğuk duş gibi bir konuşma aslında Norbert'e iyi gelmişti. Nedenini tam olarak anlamasa da göğsündeki sıkışmanın kalktığını, daha rahat nefes aldığını hissediyordu. Bunu vaazın –çünkü konuşmacı gerçekten de bir kürsüde oturur gibiydi– sonuna doğru ses tonunda hissedilen değişim sağlamış olabilirdi, en azından kız Norbert'in göz kapaklarının arasından, inancı sayesinde huzura kavuşacağını uman, huşuyla duygulanmış bir kilise ziyaretçisinin gözlerindekine

benzer nurlu bir ışıma yakaladı. Azarlanma faslını atlattığı ve gerisinin gelmeyeceği de belli olduğu için Norbert şu sözleri söylemeyi başardı: "Evet, şimdi görüyorum... yoo, aslında hiç değişmemişsin... bu sensin Zoe... benim neşeli, akıllı, eski arkadaşım... ne kadar tuhaf."

"Birinin canlanmak için önce ölmek zorunda olması mı? Fakat arkeoloji için bu gerekli herhalde."

"Hayır, ben adını kastetmiştim."

"Adımın nesi tuhaf?"

Genç arkeolog yalnızca klasik dillere değil, Almancanın etimolojisine de hâkim olduğunu göstererek şöyle yanıtladı: "Çünkü Bertgang Gradiva'yla aynı anlama gelir ve 'yürüyüşüyle ışıldayan' demektir."

Bayan Zoe Bertgang'ın sandalet benzeri ayakkabıları o an sürekli hareket ettikleri için, bir şey bekleyerek sabırsızca sallanan bir kuyrukkakan kuşunu andırıyordu. Fakat belli ki yürüyüşüyle ışıldayan hanımın o an ilgilendiği şey dilbilimsel açıklamalar değildi. Yüz ifadesi de, ivedi bir açıklamaya daha hazırlandığını düşündürüyordu, ancak Norbert Hanold'un çok içten geldiği belli olan sözleri bunu engelledi: "Ah ne büyük bir mutluluk, Gradiva değil de, o sempatik genç hanım gibi olman!"

Bunun üzerine kızın yüzünde hayretle karışık ani bir ilgi ifadesi belirdi: "O da kim? Kimi kastediyorsun?"

"Casa di Meleagro'da seninle konuşan hanımı."

"Sen onu tanıyor musun?"

"Evet, daha önce görmüştüm. Özellikle hoşuma giden ilk çift onlardı."

"Öyle mi? Nerede gördün onları?"

"Bugün öğleden önce, Casa di Fauno'da. Epey olağandışı bir şey yaptılar."

"Neymiş o?"

"Beni görmediler ve öpüştüler."

"Bu son derece yerinde. Yoksa Pompei'de balayı gezisi yapmanın ne anlamı var?"

Son cümleyle birlikte Norbert'in gözünün önündeki manzara aniden değişti, çünkü antik duvar kalıntısını sandalye, öğretmen kürsüsü ve söylev platformu olarak kullanan kız aşağı inmişti. Aslında düpedüz uçmuştu, hem de havada süzülen bir kuyrukkakanın kendine has kıvraklığıyla ve Norbert onun aşağı indiğini henüz tam kavrayamadan karşısına dikilmişti bile. Sözüne doğrudan devam ederek, "Yağmur dindi artık," dedi, "şiddetli sağanak çabuk geçer. Doğrusu da bu zaten ve böylece her şey makul bir hal aldı, en azından benim için öyle. Sen de Gisa Hartleben'i ya da yeni ismi her neyse onu bulup Pompei ziyaretinin amacı hakkında bilimsel açıklamalar yapabilirsin. Ben şimdi Albergo del Sole'ye gitmeliyim, babam öğlen yemeği için beni bekliyordur. Belki Almanya'da bir davette veya Ay'da tekrar karşılaşırız bir gün. Addio."

Zoe Bertgang bunları iyi yetiştirilmiş genç bir hanımın son derece kibar, ama aynı derecede de kayıtsız ses tonuyla söyledikten sonra gitmek üzere sol ayağını öne attı, ardından hep yaptığı gibi sağ ayağını tabanı neredeyse dikey bir konum alacak kadar kaldırdı. Dışarıda güçlü sağanakla iyice ıslanmış zemini göz önüne alarak eteğini de sol eliyle hafifçe kaldırdığı için Gradiva'yla benzerliği eksiksizdi, ondan en fazla iki kol boyu uzakta duran genç adam canlı olanla taştan olan arasındaki çok küçük bir farkı ilk kez algıladı. Canlısında, taştan olanda bulunmayan bir şey vardı ve o anda özellikle ön plana çıkmaktaydı, yanağında içinde belli belirsiz bir şeylerin cereyan ettiği minik bir çukurluktu bu. Biraz kırışık ve kıvrımlı görünüyordu, belki bir hoşnutsuzluğu veya bastırılmış bir gülme isteğini, olasılıkla da ikisini birden yansıtıyordu. Norbert Hanold dikkatle baktı ve az önce aldığı dersin aklını tamamen başına getirmesine rağmen gözleri bir kez daha bir optik yanılsamaya teslim oldu.

Çünkü keşfinin verdiği tuhaf bir zafer duygusuyla haykırdı: "Yine bir sinek var!"

Öyle tuhaf bir ses çıkarmıştı ki, kendini göremediği için hiçbir şey anlamayan kız elinde olmadan sordu: "Sinek mi?.. Nerede?"

"Orada, yanağında!" Ve bu yanıtla birlikte aniden bir kolunu kızın boynuna dolayarak öylesine tiksindiği ve minik çukurluğun içinde kıpırdanır gibi olan sinek görüntüsüne doğru dudaklarıyla bir hamle yaptı. Belli ki başarısız olmuştu, çünkü hemen bir daha bağırdı: "Şimdi de dudaklarının üzerinde!" Ardından yakalama çabası şimşek hızıyla o tarafa yöneldi, fakat bu kez hamlesi amacına tümüyle ulaştığına kuşku kalmayacak denli uzun sürdü. Tuhaftır ki, canlı Gradiva bu kez onu engellemedi ve yaklaşık bir dakika geçtikten sonra soluksuz kalıp derin bir nefes alma ihtiyacı hissedince konuşacak hale geldiğinde, "Sen delirmişsin Norbert Hanold!" demedi, aksine eskisinden daha da kırmızı görünen dudaklarında son derece çekici bir gülümseme belirdi; Norbert'in akıl sağlığının tümüyle yerine geldiğinden iyice emin olmuştu.

Villa Diomedes iki bin yıl önce kötü bir saatte çok dehşet verici şeylere sahne olmuştu; şimdiyse yaklaşık bir saattir dehşet verici olmaktan çok uzak şeylere tanıklık ediyordu. Sonra bir ara Bayan Zoe Bertgang'ın zihninde mantık ağır bastı ve istemeden de olsa dudaklarından şu sözcükler döküldü: "Şimdi *gerçekten* gitmem gerekiyor, yoksa zavallı babam açlıktan ölecek. Bana öyle geliyor ki, bu öğlen Bayan Gisa Hartleben'le sohbetten vazgeçebilirsin, çünkü artık ondan öğreneceğin bir şey yok, iyisi mi sen Güneş Pansiyon'da bizimle olmakla yetin."

Bundan, son bir saat boyunca aralarında diğer pek çok şeyin yanı sıra belli bazı şeylerin de konuşulduğu sonucu çıkarılabilir, çünkü bu söylenenler Norbert'in genç hanımdan edindiği yararlı bilgilere işaret etmekteydi. Ne var ki onun

kızın uyarıcı konuşmasından bunu değil de, ilk kez dehşetle bilincine vardığı başka bir şeyi çıkardığı şu sözlerinden belliydi: "Ya baban... o ne der?.."

Ancak Bayan Zoe Bertgang hiçbir huzursuzluk belirtisi göstermeden söze girdi: "Muhtemelen hiçbir şey, ben onun zooloji koleksiyonunun vazgeçilmez bir parçası değilim; eğer olsaydım yüreğim belki de akılsızca sana bağlanmazdı. Ayrıca kadın kısmının ancak bir erkeğin üstünden evde yapılması gerekenleri belirleme yükünü alırsa bu dünyada bir işe yarayacağını çok önceden gördüm; babamı bundan neredeyse her zaman esirgedim, yani gelecekte bu bakımdan sen de oldukça rahat olabilirsin. Fakat olur da babamın bir kez tam da bu konuda benden farklı düşüneceği tutarsa bunu olabildiğince basit bir biçimde çözümleriz. Sen birkaç günlüğüne Capri'ye geçersin, orada ot tuzağıyla bir *lacerta faraglionensis* yakalarsın –bunu nasıl yapacağını küçük parmağımda deneyebilirsin–, burada serbest bırakıp babamın gözlerinin önünde tekrar yakalarsın, sonra ona benimle kertenkele arasında seçim yapmasını önerirsin ve bu durumda sana kalmam o kadar kesin ki, neredeyse senin için üzülüyorum. Ayrıca babamın meslektaşı Eimer'e karşı bugüne kadar nankörlük ettiğimi ancak şimdi anlıyorum, çünkü onun bu dâhiyane kertenkele tuzağı buluşu olmasaydı herhalde Casa di Meleagro'ya gelmemiş olurdum ve senin için de, benim için de çok yazık olurdu."

Bu son düşüncelerini Villa Diomedes'in dışında dile getirmişti ve maalesef artık yeryüzünde Gradiva'nın ses tonu ve konuşma tarzı hakkında herhangi bir bilgi verebilecek tek kişi bile yoktu. Fakat Gradiva'nın diğer her şeyi gibi sesi ve konuşma tarzı da Bayan Zoe Bertgang'ınkine benziyorduysa, olağanüstü güzel ve muzip bir çekiciliğe sahip olmalıydı.

Norbert Hanold kızın son söylediklerinden öylesine etkilenmişti ki biraz fazla şairane bir heyecanla coşarak bağırdı:

"Zoe, canımın içi, hayatım... balayı yolculuğumuzu İtalya ve Pompei'ye yapalım!"

Bu söyledikleri değişen koşulların insanın ruh halini ne denli değiştirebileceğine ve aynı zamanda bir hafıza zayıflığını da beraberinde getirebileceğine dair kesin bir kanıttı. Çünkü böylelikle kendini ve refakatçisini, tren yolculuğu sırasında insanlardan uzak duran aksi yolcular tarafından "August ve Grete" olarak tanımlanmak gibi bir riske atmış olacağı aklından bile geçmemişti, fakat o anda Pompei'nin eski Mezarlık Yolu'nda el ele yürürlerken bu aklına gelebilecek en son şeydi. O anda yol da gözlerine bir mezarlık yolu olarak görünmüyordu zaten. Bulutsuz gökyüzü üstlerinde ışıl ışıl gülümsüyordu, güneş eski lav katmanlarının üstüne altın bir halı sermişti, Vezüv tepesinden yine dumanlarını savuruyordu ve bütün antik kent volkanik taşlar ve küllerle değil de, o bereketli yağmurdan sonra inciler ve elmaslarla örtülmüş gibi görünüyordu. Zooloğun genç kızının gözlerindeki ışıltı da incilerin ve elmaslarınkiyle yarışıyordu, ancak dudaklarının arasından akıllıca sözcükler döküldü ve bir anlamda o da kalıntıların altından yeniden ortaya çıkarılmış çocukluk arkadaşının arzu ettiğini belirttiği yolculuk rotasına ilişkin şöyle bir yanıt verdi: "Bu konuda bugün kafa yormamalıyız bence, ancak değerlendirmelerimizi uzun uzun birlikte olgunlaştırdıktan sonra gelecekteki yeni fikirlerle birlikte karar vermek daha iyi olur. En azından ben kendimi coğrafyaya ilişkin böyle kararlar vermek için henüz yeterince canlanmış hissetmiyorum."

Bu sözler aynı zamanda, konuşan kişinin bugüne kadar üzerinde hiç düşünmediği konuları kavrama yetisini değerlendirme bakımından büyük bir alçakgönüllülüğe sahip olduğunu gösteriyordu. Herculaneum Kapısı'na geri dönmüş, Strada Consolare'nin başlangıcında caddede eski geçit taşlarının bulunduğu noktaya gelmişlerdi. Norbert Hanold taşların önünde durdu ve sesinde tuhaf bir tınıyla, "Lütfen,

sen önden git!" dedi. Eşlikçisinin dudaklarının çevresinde neşeli, anlayışlı bir gülümseme dolandı ve sol eliyle giysisinin eteğini hafifçe kaldırarak Norbert'in kendisini düşteymiş gibi izleyen bakışlarının altında Gradiva, yeniden canlanmış haliyle Zoe Bertgang, güneşte ışıldayan geçit taşlarının üzerinde o telaşsız kıvraklığıyla yürüyerek yolun diğer tarafına geçti.

Modern Klasikler Dizisi - 195

Gradiva, hem psikanalitik bir incelemeye tabi tutulan ilk edebiyat yapıtı, hem de birçok sanatçının esin kaynağı olarak bir mit haline gelmiştir. 1902'de *Neue Freie Presse* adlı Viyana gazetesinde tefrika edilen novella, Freud'un 1907 tarihli incelemesi *Jensen'ın Gradiva'sında Hezeyan ve Düşler*'e esin vermişti. Antikçağdan kalma bir rölyefi saplantı haline getiren genç arkeoloğun hikâyesi Freud'un çok ilgisini çekmiş, yapıtı adeta bir psikiyatrik vaka gibi incelemişti. Zira Freud parçalı bir geçmişten gün yüzüne çıkardıklarıyla anlamı yeniden inşa etme çabasında, arkeolojiyi psikanaliz için bir metafor olarak görüyor, kendisinin de aynı kazı çalışmasını insan zihninde yaptığını düşünüyordu. Bu incelemeyi kaleme aldıktan birkaç ay sonra Roma'yı ziyaret ettiğinde, rölyefi görmek üzere Vatikan Müzesi'ne gitmiş ve tıpkı Jensen'ın karakteri gibi bir kopyasını edinip Viyana'daki çalışma odasına asmıştı. Mitoloji, psikanaliz ve düşlerin kesiştiği noktada duran Gradiva, Salvador Dali, André Masson, Marcel Duchamp gibi sürrealistlerin de esin perisi haline geldi. André Breton 1937'de Paris'te açtığı galeriye Gradiva adını vermişti. Sürrealistler için Gradiva düşlerin ve çılgın aşkın gizemini temsil ediyordu.

WILHELM HERMANN JENSEN (1837-1911): Yazar ve şair Jensen, Almanya'nın kuzeyindeki Schleswig-Holstein eyaletinin Heiligenhafen kentinde dünyaya geldi. 1856'da Kiel Üniversitesi'nde başladığı tıp eğitimini, Würzburg, Jena ve Breslau üniversitelerinde sürdürdü. Ancak daha sonra yazarlık kariyeri için doktorluk mesleğini bıraktı. 1865'te gazeteci ve yazar Johann August Moritz Brühl'ün kızı Marie Brühl ile evlendi. Yüz elliden fazla eser yayımlamış verimli bir yazardır. Bilinen eserleri arasında *Karin von Schweden* (1878; İsveçli Karin), *Die Pfeifer von Dusenbach, Eine Geschichte aus dem Elsass* (1884; Dusenbach'lı Gaydacılar, Bir Alsace Hikâyesi), *Götz und Gisela* (1886; Götz ve Gisela), *Der Schwarzwald* (1892; Kara Orman), *Heimkunft* (1894; Eve Dönüş), *Aus den Tagen der Hansa* (1885; Hansa Günlerinden) sayılabilir.

9 786254 059773

